

**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**
№ 11 ЛІСТАПАД 1957

ПЕСНЯ БЕЛАРУСКІХ ДЗЯЎЧАТ

Запьем, падружанькі, запьем,
Як працуем шчасліва, як жывем,
Як заўсёды сонейка з вышыні
Асвятляе радасцю нашы дні.

Гэта вось Кастрычніка светлы час
Вывеў на дарожаньку з цемры нас:
Зналі толькі печку мы ды парог,
А цяпер нам вольныя сто дарог.

Не ад ветру буйнага стогне бор,
То ўзляцела лётчыца вышай гор,
То дзяўчына жвавая ды з касой
Правяла палеткамі трактар свой.

Даў нам фарбы новыя новы свет,
Вышываем Леніна мы партрэт,
Вышываем светлую з мар кайму,
У справах жыць жадаем мы век яму.

Словы Алеся АСТАПЕНКІ

Музыка Я. КУЗНЯЦОВА.

Хутка і весела
Двое
За — ля — ем пад.

ру жонькі, за — ля — ем. Як ча — су — ем шчас — лі — ва, як мы

Хор
Вен, Як заў — сё — ды сонейка звы — шы — ні Яс — вят ля е

на дас — імо на шы — дні

Для паўтара: Для канца
Гэ — та вось Каст

Партыя вядзе нас уперад

НАДОУГА застануцца ў памяці савецкіх людзей хвалюючыя дні сёлетняй восені — дні падрыхтоўкі і святкавання саракагоддзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У гэтыя знамянальныя дні наша краіна падвяла вынікі свайго развіцця за чатыры дзесяцігоддзі. Яны здзівілі свет сваёй веліччу.

Будучыя гісторыкі, вывучаючы летапіс нашай героікі, знойдуць у ім шмат слаўных старонак аб працоўных подзвігах і гераічных здзяйсненнях.

4 кастрычніка савецкія вучоныя, інжынеры, тэхнікі і рабочыя ажыццявілі смелую мару чалавецтва — запусцілі першы штучны спадарожнік Зямлі. Адкрылася новая эра ў гісторыі сусветнай навукі. Запуск штучнага спадарожніка стаў магчымым толькі дзякуючы велізарным поспехам нашай краіны ў эканамічным і культурным развіцці, дзякуючы таму, што за гады савецкай улады наша вялікая Радзіма сямі-мільённымі крокамі рушыла ўперад, ператварылася ў магутную індустрыяльную дзяржаву. Праз 30 дзён увесць свет быў узрушаны яшчэ адной падзеяй — запускам другога штучнага спадарожніка Зямлі, больш дасканалы, чым першы. Гэта быў цудоўны падарунак вучоных Вялікаму Кастрычніку, які адкрыў перад савецкай наукай велізарныя магчымасці развіцця і прагрэсу.

Сорак год таму назад наш народ разбіў аковы капіталізма і вызваліўся ад уціску і эксплуатацыі. Выпрастаўшы свае магутныя плечы, народ-асілак стаў гаспадаром свайго жыцця, свайго лёсу.

Правадыром, натхняльнікам і арганізатарам першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы з'яўляецца вялікая Комуністычная партыя, створаная найвялікшым тэніем чалавецтва — Владзімірам Ільічам Леніным.

Пройдуць тысячагоддзі, а ўдзячнае чалавецтва не забудзе свайго правадыра, які ўсё сваё жыццё аддаў нястомнай барацьбе за шчасце чалавецтва, за перамогу вялікіх, светлых ідэалаў.

У перадсвяточныя дні ў газетах, часопісах, на радыё выступалі старыя большэвікі з успамінамі аб Ільічу. Усе мы, савецкія людзі, слухалі і чыталі гэтыя ўспаміны з велізарнай цікавасцю і хваляваннем. Перад намі паўставаў жывы Ільіч — чалавек тытанічнай сілы, абаяльны, скромны, родны; чалавек, якому мы абавязаны ўсім сваім жыццём. І на самай справе, кім быў-бы кожны з нас, простых савецкіх людзей, як-бы склаўся наш лёс, калі-б не Вялікі Кастрычнік? Адказаць на гэтае пытанне вельмі лёгка. Усе мы падзялілі-б лёс мільёнаў абяздоленых і бяспраўных працоўных капіталістычных краін.

Тысячы і сотні тысяч бяспраўных рэвалюцыянераў аддалі сваё жыццё за перамогу Вялікага Кастрычніка, за шчасце простых людзей.

Шчасце! Што такое шчасце для савецкіх людзей? Гэта, перш за ўсё, наш грамадскі лад, які знішчыў эксплуатацыю чалавека чалавекам, ліквідаваў беспрацоўе, даў права на працу, адукацыю, забяспечаную старасць. Шчасце — гэта ператварэнне ў жыццё нашых мар і надзей. Шчасце — гэта клопаты краін аб дзецях. Гэта мір і дружба паміж народамі. Людзі

Савецкай краіны поўнасьцю валодаюць гэтым вялікім шчасцем.

Напярэдадні свята, 6 лістапада, у Маскве адбылася юбілейная сесія Вярхоўнага Савета СССР, прысвечаная 40-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У рабоце сесіі прыняло ўдзел звыш 10 тысяч чалавек — рабочыя і работніцы маскоўскіх прадпрыемстваў, калгаснікі, прадстаўнікі інтэлігенцыі, воіны Савецкай Арміі, удзельнікі кастрычніцкага штурму. Сярод гасцей былі нашы дарагія госці — прадстаўнікі больш 60 замежных краін, якія прыехалі ў Маскву на юбілейную ўрачыстасць.

На сесіі з дакладам «40 год Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі» выступіў Першы сакратар ЦК КПСС Н. С. Хрушчоў. У гэтым дакладзе былі падведзены велічныя вынікі барацьбы і перамог нашай краіны за сорак год Савецкай улады, намечаны перспектывы далейшага комуністычнага будаўніцтва.

Гарачы водгук у сэрцах савецкіх людзей сустрэў Зварот Вярхоўнага Савета СССР да народаў Савецкага Саюза. У адказ на гэты Зварот па ўсёй краіне разгортваецца сацыялістычнае спаборніцтва за дадатэрміновае выкананне гадавога плана, за далейшае ўмацаванне магутнасці нашай вялікай Радзімы.

Сорак год таму назад першым законадаўчым актам савецкай улады быў гістарычны Дэкрэт аб міры, падпісаны Владзімірам Ільічам Леніным. Новым дэкрэтам аб міры назвалі нашы сябры за рубяжом Зварот Вярхоўнага Савета СССР да ўсіх працоўных, палітычных і грамадскіх дзеячоў, прадстаўнікоў навукі і культуры, парламентаў і ўрадаў усіх краін. Вярхоўны Совет заклікае ўсіх людзей добрай волі настойліва змагацца за мірнае суіснаванне дзяржаў з розным грамадскім ладам і за міжнароднае супрацоўніцтва, дабіцца ўсеагульнага скарачэння ўзбраенняў і ўзброеных сіл, забароны атамнай і вадароднай зброі, дабіцца згоды аб неадкладным спыненні выпрабаванняў атамнай і вадароднай зброі, стварыць сістэму калектыўнай бяспекі ў Еўропе і ў Азіі, усямерна развіваць эканамічныя і культурныя сувязі, умацоўваць давер'е паміж народамі.

Справа міру ў руках саміх народаў!

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя — найвялікшая падзея ў жыцці ўсіх народаў. Вось чаму саракагоддзе Кастрычніка ўрачыста святкавалася ва ўсім свеце. Гэта была хвалюючая дэманстрацыя любові і адданасці працоўных да нашай краіны — светача міру і дружбы народаў.

Неапісальнай была радасць беларускага народа ў святочныя дні. Весаляўся кожны дом, кожная сям'я. Радасць бурліла ў песнях, у танцах, а яшчэ больш у нашых сэрцах.

З новымі сіламі і энергіяй уступіў наш народ у пятае дзесяцігоддзе існавання Савецкай дзяржавы. Ён упэўнены ў сваёй светлай будучыні, поўны рашучасці яшчэ больш умацоўваць сваю вялікую Радзіму, змагацца за мір ва ўсім свеце.

Вядзі нас, родная партыя, наперад — да новых перамог, да комунізма!

II А-РОЗНАМУ складаецца людское жыццё. Толькі ў кожнага, бадай, бывае такая хвіліна ці нейкі прамежак часу, калі чалавек правярае сваю годнасць, задумваецца над тым, што ён зрабіў у імя светлай, радаснай будучыні, ці вытрымаў усе выпрабаванні, ці знайшоў у сабе сілы ісці наперад, не заблытаўшыся ў жыццёвых віхурах...

Аляксандра Іванаўна Федасюк — жанчына з пасівелымі скронямі і многімі неймаверна цяжкімі гадамі, пражытымі ў падполлі, — да драбніц памятае выпрабаванні, што выпалі на яе долю.

У дваццатыя гады на Кобрыншчыне, як і па ўсёй Заходняй Беларусі, нахабна «ўсталёўваўся» акупацыйны рэжым польскіх паноў. Фанабэрыстая шляхта да хрыпаты крычала аб вялікай Польшчы, хоць краіна задыхалася ад інфляцыі. У беларускіх вёсках з'явіліся асаднікі. Зямлю захоплівалі памешчыкі. Над людзьмі панавала знявага, і яны ўпадалі ў роспач. Але дзесьці у гущыні народнай нараджаліся сілы, гатовыя змагацца за будучыню, за светлае жыццё; згуртоўвала свае рады, разгортвала дзейнасць Комуністычная партыя Заходняй Беларусі.

У Палятычах, кіламетры са тры ад вёскі Андронава, дзе пражывала Саня, хтосьці ноччу расклеіў лістоўкі; у Ліцвінках жандары шукалі комуністаў; у Кобрыне аднойчы быў вывешаны чырвоны сцяг. Падпольшчыкі прыглядаліся да людзей, адбіралі надзейных і ўцягвалі ў барацьбу. Хутка яны запрасілі і Саню на сходку — першую падпольную сходку ў яе будучым вялікім рэвалюцыйным жыцці.

З гэтай сходкі Саню нібы падмянілі. У вачах знік смутак, і яны святліліся ціхай радасцю ад усведамлення таго, што і батрачка — чалавек, што ў яе ёсць аднадумцы па барацьбе, вялікая мэта ў жыцці.

І вось надышоў дзень, да якога так рыхтавалася Саня, — Першае мая 1925 года. З раніцы хмурнела, накрапваў дожджык. Апоўдні выглянула сонейка, нібы вітаючы людзей. Заблішчэлі мокрыя дахі, маладзенькая травіца. Як і дамовіліся, к 12 гадзіне дня ўсе падышлі да базарнай плошчы горада. Раптам над натоўпам узняўся чалавек і зычна крыкнуў:

— Няхай жыве Першае мая! Усе ў шарэнгу, таварышы!

Над людскою грамадой затрапятаў у паветры сцяг, запалымнеў на сонцы. На грудзях у дэманстрантаў з'явіліся чырвоныя банты. Нехта зацягнуў «Варшавянку».

ПРАЗ УСЁ ЖЫЦЦЁ

Песню падхапілі, і яна залунала над Кобрынам. Калона дэманстрантаў, чалавек у шэсцьсот, накіравалася праз горад да турмы, дзе пакутавалі палітычныя зняволеныя. Пачаўся мітынг. І толькі праз нейкі час ачуняла гарадская паліцыя. На дэманстрантаў наляцеў эскадрон коннай жандармерыі. Людзей пачалі таптаць, біць прыкладамі і гумавымі дубінкамі. Завязалася бойка. І толькі па камандзе: «Таварышы, разыходзьцеся!» — дэманстранты рассяліся па дварах. Так Аляксандра Федасюк, якой ішоў тады дваццаць першы год, атрымала баявое хрышчэнне. Неўзабаве яна была прынята ў рады партыі комуністаў.

Хто зазнаў падполле, той ведае, што значыць чакаць першага арышту. Чалавек думае, ці знойдзе ў сабе сілы перанесці знявагу і катаванні, ці ўстаіць перад ворагам, ці застанеца верным вялікай справе. І Саня знайшла такія сілы.

Раз'юшаны афіцэр ахранкі дзівіўся ўпартасці, з якой кволая дзяўчына адмаўлялася ад выстаўленых абвінавачванняў. Яе волю не зламалі ні катаванні, ні адзіночка ў турме. Дапамагалі і аднавяскоўцы. Набожныя суседзі пад прысягай адмаўлялі ўсё тое, што ведалі пра рэвалюцыйную дзейнасць

Сані. Яны-ж паміж сабою сабралі і ўнеслі за Саню залог у пяцьсот золотых. Гэта была першая падзяка народа сваёй дачцэ-змагару.

І Саня зноў сярод сяброў. Партыйная арганізацыя вырашыла правесці масоўку і дэманстрацыю ў гонар 10-й гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі. Выступіць з прамовай даручылі Сані. Адчуваючы, што гэта не застанеца таямніцай для акупацыйных улад, яна рыхтавалася да новых выпрабаванняў.

... Такой вялікай людскою грамады ніколі не бачыў Ліцвінкаўскі лес. На масоўку сабралася чалавек з пяцьсот жыхароў навакольных вёсак. Глуха шумеў бор, нібы ў тон людскому настрою. Заціснуўшы ў руцэ касынку, Саня стаяла на пні і гаварыла. Ад шчаслівага хвалявання яна, здаецца, стала яшчэ больш юнай і прыгожай.

— Памятайце, таварышы, што на Усходзе жывуць свабодныя нашы браты, што наша месца — разам з імі, — разносіўся па лесе яе голас.

Праз некалькі дзён на вёску наскочыла ахранка, але Сані ўжо не было ў гэтых краях. Па рашэнню партыі яна працавала ў Брэсцкім падполлі.

У 1928 годзе партыя рыхтавалася да свайго першага з'езду на тэрыторыі Совецкай Беларусі. Няходжанымі сцэжкамі правялі людзі на з'езд дэлегата ад брэсцкіх комуністаў — Аляксандру Федасюк. І калі яна, усхваляваная, з'явілася сярод таварышаў па барацьбе, усе міжволі здзівіліся яе юнацкаму выглядзе. Здаецца, прыйшла яна не з цяжкага, поўнага небяспекі падполля, а проста з суседняй вёскі.

— Нібы зязюлька з роднага краю прыляцела, — у захапленні прамовіў хтосьці з прысутных.

Усе воплескамі падтрымалі трапнае слова. Так і засталася гэтая мянушка за Саняй, так і ведалі яе ў партыйным падполлі.

З новым заданнем вярнулася Федасюк у Заходнюю Беларусь. На гэты раз партыя накіравала яе на комсамольскую работу. «Зязюлька» зацвярджаецца членам сакратарыята Цэнтральнага Камітэта комсамола Заходняй Беларусі.

Беласток, Гродна, Вільнюс, сустрэчы з моладдзю, інструктаванне комсамольскіх камітэтаў, карпатлівая работа па згуртаванню моладзі вакол Комуністычнай партыі. Так праходзілі гады без пэўнага месца жыхарства, без звычайных радасцей чалавечага жыцця. Усё яно, дзень за днём, хвіліна за хвілінай, было аддадзена вялі-

кай справе змагання за народнае шчасце.

А тут і правал: ахранка схапіла «Зязюльку» ў Варшаве. Паліцэйскія былі ў захапленні. Суд вырашылі правесці ў Брэсце, адкрытым. Трэба было правучыць і астатніх хлопаў, каб не бунтавалі супроць санацыі. Але дзе знойдзеш улікі? І прыпомнілі Федасюк прамову на маёўцы ў Ліцвінках. Але мясцовы здраднік, які данёс на Аляксандру ў ахранку, цяпер адмовіўся з'явіцца на суд: аднавяскоўцы, даведаўшыся аб усім, так яму «аддзякавалі», што ён ледзь жывым застаўся. Усё-ж «Зязюлька» адседзела два гады ў каземаце.

І зноў дарогі, далёкія і блізкія, па мястэчках і журботных беларускіх вёсках.

У верасні тысяча дзевяцсот трыццаць дзевятага года Аляксандра Іванаўна разам з групай таварышаў пакідала палаючую Варшаву. Шлях ляжаў на Усход, насустрач Чырвонай Арміі.

Сустрэўшы першага чырвонаармейца, Аляксандра плакала шчырымі слязьмі радасці. Збылася яе заповітная мара, за якую яна перанесла столькі пакут. Яе родны беларускі народ уз'єднаўся ў адзінай сям'і. Новы вецер веяў над вызваленым краем.

— Ты ўсё жыццё змагалася за нашу свабоду, табе мы давяра-

ем, — сказалі землякі, запрашаючы Аляксандру Федасюк узначальваць сялянскі камітэт па падзелу памешчыцкай зямлі. Яны-ж абралі яе дэпутатам на народны сход у Беластоку, які вырашыў лёс заходніх абласцей Беларусі.

— У адзіную сям'ю з братамі-беларусамі, з усім рускім народам! — прагучэў голас Аляксандры Іванаўны з вялікай трыбуны ў Крэмлёўскім палацы, на сесіі Вярхоўнага Савета СССР, якая вырашыла пытанне аб уз'яднанні Заходняй Беларусі з Совецкай Беларуссю.

Але зноў неба Радзімы завалаклося дымам пажараў. Пачалася другая сусветная вайна. Давялося накіравацца ў тыл. І хоць Аляксандра Іванаўна і тут была на адказнай працы, ды хіба магла яна спакойна глядзець, як вораг руйнаваў родную Беларусь? Яна настойліва просіць ЦК КП Беларусі накіраваць яе ў тыл ворага. Урэшце яе просьбу задаволілі і зацвердзілі сакратаром падпольнага райкома партыі.

У Кобрынскім, Антопальскім і Дзівінскім раёнах не было вёскі, дзе-б людзі не слухалі палымянага агітатара — Аляксандру Федасюк. Яны верылі жанчыне з мужным тварам і аўтаматам за плячымі, бо ведалі, што з ёю заўсёды жыла праўда, светлая надзея на лепшае, і ўзнімаліся на бараць-

бу, ішлі ў партызанскія атрады. А калі перамога прыйшла, Аляксандра Іванаўна, адказны партыйны работнік, узялася за аднаўленне разбуранай гаспадаркі.

Гады бяруць сваё. Не-не, ды з'явіцца яшчэ адна маршчылка на твары, як прыкмета няўмольнага часу. Але сэрца не хоча развітвацца з марай змагароў — заўсёды быць уперадзе, у першай шарэнзе барацьбітоў за светлае заўтра.

У гэтым годзе Цэнтральны Камітэт ЛКСМ Беларусі запрасіў Аляксандру Іванаўну на першы Усебеларускі фестываль моладзі. У парку імя Чэлюскінцаў, каля імправізаваных партызанскіх шалашоў, праходзіла сустрэча былых падпольшчыкаў, партызан з моладдзю. Аляксандра Іванаўна крыху спазнілася і падыходзіла ўжо да ярка палаўшага кастра. Прысутныя ўважліва слухалі выступленне мужчыны. Раптам ён, убачыўшы на алеі жанчыну, расштурхаў натоўп і рушыў ёй насустрач.

— Мае маладыя сябры, — узрушана прамовіў ён, падводзячы жанчыну пад руку. — Вы-ж не ведаеце хто гэта! Гэта-ж наша зязюлька. Зязюлька-падпольшчыца! Праз усё сваё гераічнае жыццё яна пранесла светлую веру ў чалавечую праўду. Няхай-жа яна вам пра гэта і раскажа.

А. ТОЎСЦІК

«Да партызан за дапамогай» — так назвала беларуская мастачка Валерыя Жоўтан сваю новую карціну. Ці трэба тлумачыць змест яе? Здаецца, не трэба. Карціна чытаецца сама і не толькі чытаецца, але і глыбока хвалюе гледача, нават вельмі далёкага ад выяўленчага мастацтва.

Той, хто перажыў жудасныя гады фашысцкай няволі, ніколі не забудзе, як шукалі прытулку і дапамогі сотні тысяч бяздомных і асірацелых дзяцей.

Прыгледзьцеся да гэтых, такіх не па-дзяцінаму суровых тварыкаў. На іх вы не ўбачыце ні слёз, ні адчаю: гора пакінула на іх адбітак суровай недзяцінай мужнасці.

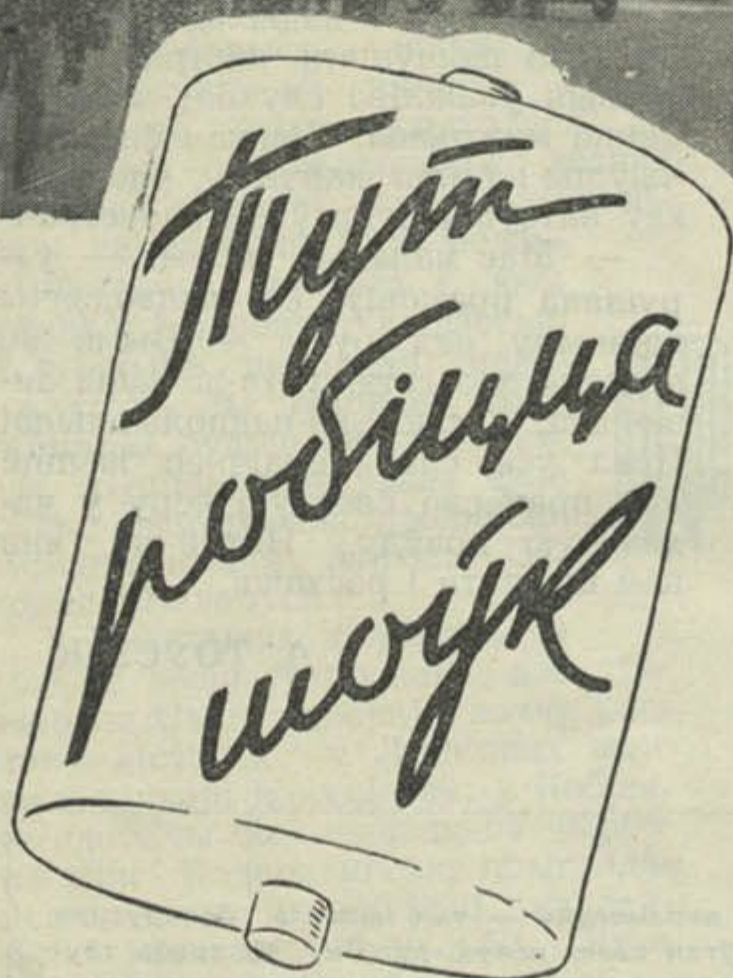
На такія дзіцячыя твары нельга роўнадушна глядзець даросламу чалавеку. Мусіць, таму такі боль адбіўся ў вачах партызанскага камандзіра, да якога прыйшлі прасіць дапамогі гэтыя дзеці. Можна і яго сыноч з дачушкай вось гэтак-жа блукаюць дзе па свеце, шукаючы дапамогі... І будзе вялікае шчасце, калі іх блуканні выведзюць іх на партызанскую сцежку. А што з імі здарыцца, калі яны не знойдуць яе?..

Мусіць, гэтыя думкі і адчуванні агарнулі і старога дзед-партызана. «Эх, дзеці, дзеці... Ці такім павінна быць ваша маленства?..» Такі, здаецца, выраз не толькі яго твару, а і ўсяго аблічча.

...Мы залячылі раны вайны. На тварах нашых дзяцей зараз цвітуць шчаслівыя ўсмешкі. Ноччу ім сняцца бестурботныя сны...

«Памятайце і не забывайце! — такой няўмольнай да людзей была вайна... Ахоўвайце спакойны сон і шчаслівы смех дзяцей. Абараняйце мір!»

Так трэба чытаць карціну Валерыі Жоўтан, напісаную з вялікім сардэчным хваляваннем.

У гэтым новым 143-кватэрным доме жывуць тыя, хто працуе на заводзе.

раецца ў шаўковыя ніткі. На машыне дзесяткі верацён. Патрэбны спрытныя рукі, каб з усімі ўправіцца, не дапусціць прастоя, зберагчы кволую нітку ад парываў. На падмосьцях машыны працуе стройная дзяўчына з чорнымі, бы спелымі вачыма.

— Сёння і пра вас напісана ў шматтыражцы, — гаво-

рыць рэдактар і працягвае ёй газету.

— Няўжо ў чым правінілася? — трывожна пытае дзяўчына.

— А вы прачытайце.

Прадзільшчыца хутка прабягае вачыма па газетных радках, і на яе твары з'яўляецца ўсмешка.

— Гэта ўжо занадта, — з радасным хваляваннем гаворыць яна.

Вера Сіпайла прыйшла ў прадзільны цэх, скончыўшы школу фабрычна-заводскага навучання, якая рыхтуе кадры для асноўных цэхаў прадпрыемства. Спачатку не шанцавала ёй за прадзільнай машынай: не ладзілася з цэнтраваннем варонак, з запраўкаю нітак. Яна нервалавалася, перажывала, а прасіць дапамогі саромелася. Тым часам шэфства над маладой работніцай узяла спрактыкаваная прадзільшчыца Паліна Аўтушэнка, якая працавала на суседняй машыне. Выбраўшы вольную хвілінку, Паліна падыходзіла да Веры і цяплява вучыла, як арганізаваць рабочае месца і час, як дабівацца ліквідацыі браку і зніжэння адыходаў. Вытворчыя справы ў Веры пайшлі ўгору.

— Давай разам будзем вучыцца, — прапанавала Паліна. — Я скончу вячэрнюю школу і буду рыхтавацца на завочнае аддзяленне Маскоўскага тэкстыльнага інстытута. Хачу быць інжынерам-тэхнолагам.

Так завязалася дружба,

Калі ў акно невялікага рэдакцыйнага пакоя пачаў прабівацца скупы восеньскі золак, Ніна Наумаўна Катлярова ўзяла некалькі стосікаў свежага нумара газеты для ранішніх змен і праз прахадную будку выйшла на заводскі двор. Абапал алеі на халодным ветры звінела барвовае лісце таполяў, напамінаючы аб хуткім надыходзе зімы. Скрозь ранішнюю смугу паволі выступалі абрысы велізарных карпусоў. У неба ўзнімаліся трубы цэпалаэлектрацэнтралі.

Колькі разоў з пачкай газет або бланкотам у руках праходзіла Ніна Наумаўна па цэхах. Імклівай чарадой бягуць дні стваральнай працы. І кожны прыносіць што-небудзь новае. Нядаўна ўступіла ў строй другая чарга завода. Па сутнасці, гэта другі завод з вялізнымі карпусамі, удасканаленымі машынамі, навейшай тэхналогіяй. У магазінах стала

больш шаўковых сукенак, кашуль, джэмпераў і рознай іншай вопраткі. Поўфабрыкаты для іх вырабу дае Магілёўскі завод штучнага валакна. Уступіў у строй і цэлафанавы цэх. Яго прадукцыю ахвотна бяруць і трыкатажныя і харчовыя прадпрыемствы. У прыгожую і моцную абалонку з цэлафану загортваюцца капрон і гальштукі, цукеркі і пячэнне.

А колькі адбылося менш прыкметных, але знамянальных падзей, у якіх, нібы сонца ў кроплях ранішніх расінак, адлюстроўваецца кіпучае жыццё вялікага заводскага калектыву.

Рэдактар шматтыражкі падыходзіць да адной з прадзільных машын, дзе нараджаецца штучнае валакно. Вязкая бясформенная маса, здабытая з дапамогай хімічнага разлажэння цэлюлозы, праходзячы праз шматлікія адтуліны, ператва-

Надзея Логінава зусім яшчэ маладая, але працуе ўжо начальнікам змены бабінажнага цэха. — Добра ў цябе выходзіць, — гаворыць яна практыкантцы Ніне Зайцавай.

заснаваная на агульных ма-
рах, агульных імкненнях.

І вось у сённяшнім нумары газеты цёплым словам адзначаны поспехі прадзілышчыцы Веры Сіпайла і бескарыслівай дапамога яе сяброўкі.

«Што ведаеш сам, перадавай другому!» — стала дэвізам на заводзе.

Многія маладыя работніцы бабінажнага цэха шчыра ўдзячны начальніку змены Надзеі Нікалаеўне Логінай за тое, што атрымалі добрую кваліфікацыю, набылі практычны вопыт. Ды і не толькі за гэта. З яе дапамогай яны набылі якасці, уласцівыя перадавому саветкаму рабочаму: дзяржаўны, сацыялістычны падыход да любой справы. Добрасумленнасць у рабоце — першае, што патрабуе Надзея Нікалаеўна. Адна з маладых работніц пры перамотцы шаўковай ніткі на бабіны дала за змену вялікую колькасць адыходаў. Пасля работы Надзея Нікалаеўна склікала работніц у чырвоны куток, папрасіла ўзяць алоўкі і паперу.

— Давайце падлічым, колькі панчоха недададуць трыкатажныя фабрыкі, калі кожная з бабінажніц павялічыць за змену выхад адыходаў толькі на адзін грам.

Атрымалася ўнушальная лічба — некалькі дзесяткаў пар.

— А за год? — запытала Надзея Нікалаеўна ў той, што нарабіла сёння браку.

У бок бракароба накіраваліся дакорлівыя позіркы работніц. Бабінажніца пачырванела, апусціла вочы.

Гутарка пакінула глыбокі след. Працэнт адыходаў у змене рэзка знізіўся...

— Вось і задаволілі вашу просьбу. Надрукавалі ў газеце матэрыял у дапамогу агітатарам пад рубрыкай «Гэта даў нам Вялікі Кастрычнік», — гаворыць рэдактар шматтыражкі, падыходзячы да памочніка май-

стра Мар'і Кірылаўны Кавалёвай.

— Не ведаю, як і дзякаваць, — адказвае Кавалёва, беражліва складаючы газетны аркуш. — Сёння-ж прывяду гутарку на гэтую тэму.

У камплекце Мар'і Кірылаўны 16 чалавек. Добра спаяны калектыў, дружная сям'я. Яны і ў кіно разам ходзяць, і ў тэатр. Спадабаецца каму якая-небудзь кніга — і пераходзіць яна з рук у рукі, пакуль усе не прачытаюць. А потым разам абмяркоўваюць.

Любіць работніцы паслухаць гутарку свайго агітатара. Мар'я Кірылаўна добра ведае свой завод, яго гісторыю, сама прайшла ўвесь нялёгкі шлях пасляваеннага аднаўлення прадпрыемства, атрымала тут спецыяльнасць, у партыю ўступіла. І шаснаццаць пар вачэй з павягай глядзяць на свайго агітатара. Уважліва слухаюць бабінажніцы захапляючы расказ Мар'і Кірылаўны.

Штучны шоўк... Са звычайнай драўніны вырабляецца асноўная сыравіна — цэлюлоза. Яе апрацоўваюць хімічным спосабам з дапамогай найлепшай айчынай тэхнікі. Прыгожая і моцная шаўковая нітка не ўступае натуральнаму шоўку. У даражэвольнай Расіі была невядома вытворчасць штучнага валакна. Яна нарадзілася ў гады сацыялістычнага будаўніцтва. Дзецішчам першай пяцігодкі з'яўляецца і Магілёўскі завод штучнага валакна. Тут працуе нямала тых, хто ў сочечную раніцу Першамай 1929 года клаў першыя каменні ў падмурак прадпрыемства, хто ў святочны дзень 7 лістапада 1930 года ўдзельнічаў у пуску прадпрыемства. Сярод іх паважаныя ўсімі ветэраны завода: работніца аддзела тэхнічнага кантролю дэпутат Вярхоўнага Савета СССР Серафіма Грыгор'еўна Ка-

У прадзільным цэху пачынаецца жыццё ніткі штучнага валакна. На здымку: Альбіна Індзюкова запраўляе шаўковую нітку.

Ніна Маслянікова — адна з лепшых работніц аддзела чэха. Працуючы на цэнтрафугальнай машыне, яна выконвае норму на 150 прац.

валёва, начальнік сартыровачнага цэха Лія Уладзіміраўна Бейленсон. 27 год таму назад яны прымалі першую шаўковую нітку з прадзільнай машыны.

Фашысцкія захопнікі ўшчэнт зруйнавалі завод. Але тысячы пар працавітых рук з энтузіязмам узяліся за яго аднаўленне. І родны завод вырас з попелу, нібы казачная птушка фенікс, стаў яшчэ прыгажэй, яшчэ магутней. На вялікіх абшарах раскінуліся яго корпусы і падсобныя будынкі.

— Цудоўны завод, слаўныя працуюць на ім людзі, — з захапленнем гаварылі нашы кітайскія і карэйскія сябры, якія прыежджалі сюды знаёміцца з тэхналогіяй вытворчасці штучнага валакна.

А колькі робіцца на заводзе для добрабыту яго працаўнікоў. Шматпавярховыя жыллыя дамы, пабудаваныя для рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў і служачых прадпрыемства, упрыгожваюць цэнтральныя вуліцы Магілёва. Вырасла некалькі новых рабочых пасёлкаў. Нядаўна справілі новаселле брыгадзір тэк-

стыльнага корпуса Пётр Паўлаў і яго жонка Іна — памочнік майстра бабінажнага цэха. Больш ста сем'яў усялілася сёлета ў новыя добраўпарадкаваныя кватэры. Жылы фонд завода стаў амаль у пяць разоў больш даваеннага. А ў шостае пяцігоддзі калектыў завода атрымае яшчэ 46 тысяч квадратных метраў жылля. Узводзяцца новыя шматкватэрныя дамы. Цэлы насёлак будзецца па метаду гаркаўчан самімі рабочымі пры дапамозе прадпрыемства.

На заводзе пабудаваны дзіцячыя сады і яслі, вялікі бальнічны гарадок. Хутка калектыў прадпрыемства атрымае цудоўны па архітэктуры Палац культуры.

Ля галоўнага ўваходу на завод узвышаецца дарагая і родная кожнаму працоўнаму чалавеку постаць Леніна.

І кожны дзень, рана і ўвечары, праходзяць міма велічнай бронзавай фігуры Леніна тысячы радавых совецкіх людзей, якія сваёй самаадданай працай ператвараюць у жыццё вялікія ленінскія заветы.

Я. ТАРАСАУ.

Ніна Катлярова — рэдактар заводскай шматтыражкі — чытае з машыны свежы нумар газеты.

Рабочыя завода па прыкладу гарнаўчан пабудавалі 16 чатырохкватэрных дамоў. На здымку: В. Башкірава і М. Рабчанка на будаўніцтве свайго дома.

Нядаўна пры заводзе адкрыўся яшчэ адзін дзіцячы сад. На здымку: дзеці за гульняй. Фото П. Нікіціна.

Гэта не казка

8 км/сек., або каля 29 тысяч кілометраў у гадзіну. Вакол Зямлі ён аблятае за 1 гадзіну 36,5 хвілін. У яго корпусе 2 радыёстанцыі, якія перадавалі на ультракороткіх хвалях радыёсігналы.

Савецкім канструктарам і інжынерам давялося вырашыць вялікую колькасць праблем, якія забяспечылі не толькі магчымасць запуску спадарожніка, але і зрабілі рэальным далейшае пранікненне чалавека ў космас. Недалёка той час, калі першыя касмічныя караблі дасягнуць Месяца і бліжэйшых нашых суседзяў па сонечнай сістэме — Марса і Венеры.

Чаму гэта стала рэальным? Таму, што сучаснай тэхніцы ўдалося пераадолець адну з найбольш магутных сіл прыроды — сілу прыцяжэння, або ў дастасаванні да Зямлі — сілу цяжару. Гэтая сіла перашкаджала доўгі час ажыццяўленню ідэй аб міжпланетных палётах.

Якім-жа чынам удалося яе перамагчы?

Прынцыпова неабходна пабудаваць магутны рухавік такой пад'ёмнай сілы, якая б перавышала сілу цяжару. Гэтая задача часткова была ўжо вырашана. Звычайныя вінтавыя самалёты развіваюць з дапамогай матораў такую пад'ёмную сілу, якая дазваляе ім свабодна лятаць у межах вышынь да 10—12 км. Аднак, на вялікіх вышынях разрэджаны газ ужо не можа падтрымліваць самалёт. Ва ўмовах разрэджанай атмасферы і беспаветранай прасторы неабходную для руху сілу можа стварыць толькі рэактыўны рухавік.

Аказалася, што ракеты, якія не маюць крылляў, могуць свабодна маневраваць у высокіх слаях газавай абалонкі Зямлі. Тлумачыцца гэта тым, што ракета пры вялікіх хуткасцях палёту развівае цэнтрабежную сілу, якая імкнецца адарваць яе ад Зямлі. Калі цэнтрабежная сіла больш сілы цяжару, ракета будзе аддаляцца ад зямной паверхні, калі менш — набліжацца да яе. Што-ж адбудзецца, калі надаць ракеце такую хуткасць, пры якой цэнтрабежная сіла будзе роў-

най сіле цяжару? У гэтым выпадку ракета пачне апісваць вакол Зямлі акружнасць, праносычыся з велізарнай хуткасцю прыкладна на адной і той-жа вышыні над яе паверхняй. Калі на гэтай вышыні ўжо няма атмасферы або яна настолькі разрэджана, што не аказвае прыкметнага тармажэння, то можна выключыць рухавік, і ракета па інерцыі пачне працяглы час абарачацца вакол Зямлі, г. зн. ператворыцца ў яе штучны спадарожнік.

Аднак хуткасць, пры якой магчыма ператварэнне ракеты ў штучны спадарожнік, велізарная. У залежнасці ад вышыні, на якой ён павінен абарачацца, яна з'яўляецца змяняецца ад 7,9 км/сек. каля паверхні зямлі да 7,4 км у секунду на вышыні ў 1 000 км, або ад 28 440 да 26 600 км у гадзіну. Каб уявіць сабе, наколькі вялікая гэтая хуткасць, даволі ўспомніць, што хуткасць распаўсюджвання гукі складае ўсяго 0,3 км

у секунду, або 1 080 км/гадз. і што максімальная хуткасць, дасягнутая цяпер рэактыўнымі самалётамі, не перавышае 1200—1500 км/гадз., г. зн. для таго, каб ракета стала штучным спадарожнікам, яна павінна развіць хуткасць прыкладна ў 20 раз большую, чым хуткасць самага дасканалага сучаснага рэактыўнага самалёта.

Як надаць ракеце такую хуткасць?

Гэтая задача была паспяхова вырашана савецкімі вучонымі і інжынерамі. Яны стварылі кіруемую па радыё шматступенчатую транскантынентальную балістычную ракету, якая падымаецца на вышыню да 1 000 км і пры зніжэнні дасягае любога пункта зямнога шара, у які была нацэлена. З'яўляючыся магутнейшай баявой зброяй, гэтая ракета адначасова вырашыла асноўную праблему стварэння штучных спадарожнікаў.

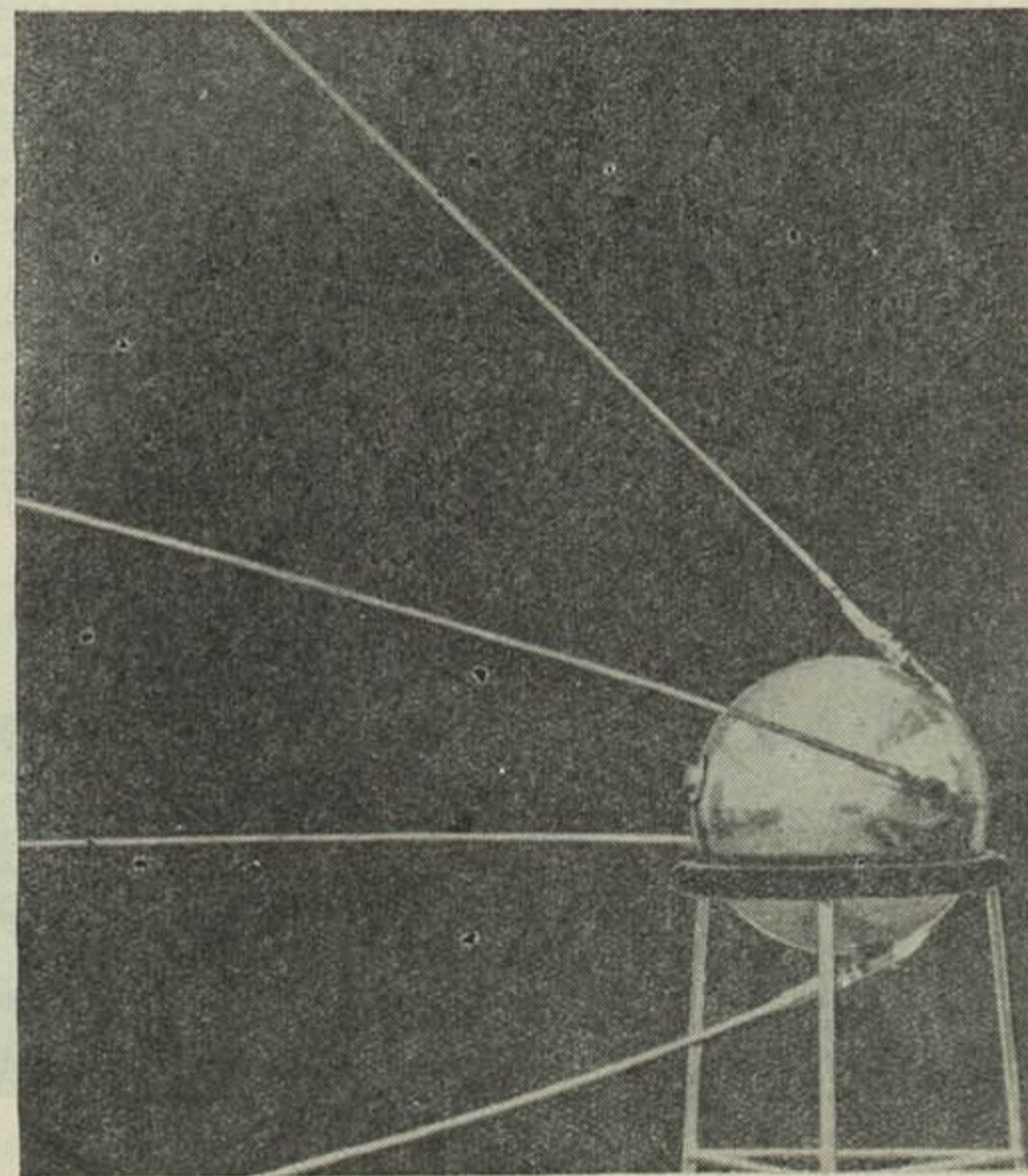
Запушчаны 4 кастрычніка штучны спадарожнік — толь-

4 КАСТРЫЧНІКА 1957 года ўвойдзе ў гісторыю сусветнай навукі, як дзень першага пранікнення чалавека ў міжпланетную прастору. Дзень ажыццяўлення самых адважных навуковых мар і ідэй, дзень трыумфу прагрэсіўнай савецкай сацыялістычнай навукі.

У гэты дзень была практычна ажыццёўлена адна з ідэй заснавальніка навукі аб міжпланетных пералётах, вялікага рускага вучонага К. Э. Цыялкоўскага — запушчаны першы ў свеце штучны спадарожнік Зямлі, новае, створанае рукамі савецкіх вучоных, інжынераў і рабочых нябеснае цела, якое, падобна Месяцу, абарачаецца вакол нашай планеты.

Не выпадкова радзімай першага штучнага нябеснага цела таксама як многіх найвялікшых адкрыццяў сучаснасці, з'яўляецца наша краіна — першая ў свеце краіна сацыялізма. Не выпадкова іменна нашым савецкім вучоным належыць гонар стварэння першага рэактыўнага рухавіка, першай атамнай электрастанцыі, першага пасажырскага рэактыўнага самалёта, раду іншых адкрыццяў і вынаходак накіраваных на карысць устрою чалавецтва. Гэта адлюстроўвае прынцыповыя адrozenні і перавагі новага, сацыялістычнага ладу ў параўнанні з капіталістычным.

Спадарожнік мае форму шара дыяметрам 53 см, вагою 83,5 кг і рухаецца на вышыні каля 900 км з хуткасцю

Першы штучны спадарожнік Зямлі (спадарожнік паказан на падстаўцы).

кі першы разведчык таямніц паветранага акіяна. Яго радыёапаратура дазваляе сачыць за яго рухам нават пры адсутнасці непасрэднай бачымасці.

3-га лістапада ў Савецкім Саюзе зроблен запуск другога штучнага спадарожніка Зямлі, які з'яўляецца апошняй ступенню ракетаносбіта з размешчанымі ў ёй кантэйнерамі з навуковай апаратурай і паддоследнай жывёлінай (сабакі).

Агульная вага другога спадарожніка складае 508,3 кілограма. Ён мае хуткасць каля 8.000 метраў у секунду, максімальнае аддаленне спадарожніка ад паверхні Зямлі перавышае 1500 кілометраў.

Запускам другога штучнага спадарожніка Зямлі з рознастайнай навуковай апаратурай і паддоследнай жывёлінай савецкія вучоныя распыраюць даследаванні касмічнай прасторы і верхніх слаёў атмасферы.

Пры дапамозе штучных спадарожнікаў будзе арганізавана няспыннае назіранне за станам атмасферы і рухам паветраных мас, што дазволіць істотна ўдакладніць ўплыў розных фактараў на надвор'е і гэтым удакладніць яго пранозы. Вынікі назіранняў будуць няспынна перадавацца спецыяльнымі радыёстанцыямі на Зямлю.

Штучныя спадарожнікі будуць шырока выкарыстоўвацца ў радыёвяшчанні і тэлебачанні, як рэтрансляцыйныя станцыі, што дазволіць прымаць гукавыя і тэлевізійныя перадачы на ультракороткіх хвалях у любым пункце зямнога шара.

Тэорыя касмічных пералё-

таў зараз распрацавана ў дэталях. Аднак практычнае ажыццяўленне яе затрымліваецца з-за таго, што нам недастаткова вядомы ўласцівасці міжпланетнай прасторы і тыя небяспекі, з якімі могуць сустрэцца астранаўты. Асноўнай небяспекай, якая можа прывесці да гібелі касмічнага карабля, з'яўляецца магчымасць сустрэчы з дробнымі нябеснымі целамі — метэарытамі, якія з велізарнымі хуткасцямі нясуцца ў міжпланетнай прасторы. Трапіўшы ў корпус міжпланетнага карабля, яны могуць прабіць яго наскрозь. Другая небяспека для астранаўтаў — гэта касмічныя праменні і сонечная радыяцыя. Справа ў тым, што як у касмічных праменнях, якія паступаюць у межы нашай сонечнай сістэмы з глыбінь космаса, так і ў спрамяненні сонца ёсць рад рэчываў, якія шкодна адбіваюцца на жывых арганізмах. Так, у сонечным спрамяненні вялікую ролю адыгрываюць так званыя ультрафіялетавыя праменні. У невялікай колькасці, якую прапускае атмасфера Зямлі, яны аказваюць лячэбнае дзеянне на арганізм чалавека, выклікаючы на яго цэле з'явы загару. Аднак, як вядома, празмерна працяглае знаходжанне на сонцы выклікае хваравітыя з'явы — апёкі. У міжпланетнай-жа прасторы інтэнсіўнасць ультрафіялетавога выпрамянення можа аказацца смертэльнай для арганізма.

Такім чынам, перш чым пускаяцца ў касмічнае падарожжа, неабходна старанна вывучыць усе гэтыя фактары і знайсці спосабы барацьбы з імі.

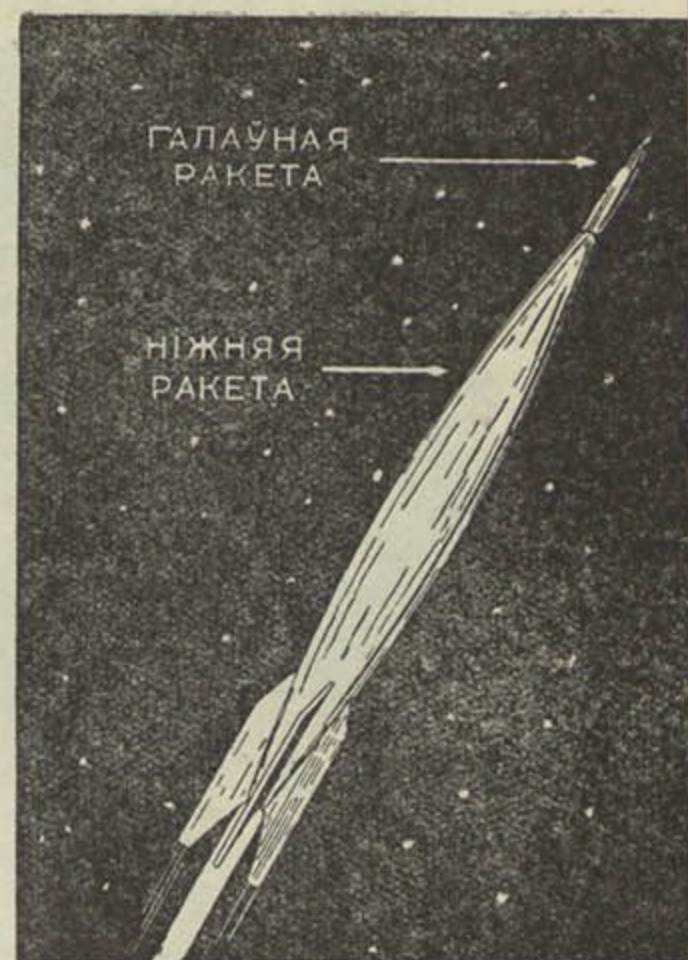
Для гэтага мяркуецца запусціць на вялікія арбіты (на вышыні больш 1000 км ад зямной паверхні) штучныя спадарожнікі вялікіх памераў, у якіх будуць створаны ўмовы для жыцця і работы навуковага і тэхнічнага персаналу. Яны будуць забяспечаны магутнымі астранамічнымі прыладамі і дакладнейшай геафізічнай апаратурай.

Што дадуць назіранні з такіх штучных спадарожнікаў?

Яны дапамогуць удакладніць памеры і форму Зямлі, павялічаць нашы веды аб будове сусвету і ўласцівасцях міжпланетнай прасторы.

Аднак і да поўнага вывучэння ўласцівасцей космаса, якія дазваляць чалавеку пераступіць яго парог, касмічныя карэблі, кіруемыя па радыё і ўзброеныя «разумнымі» машынамі, паляцяць у міжпланетную прастору, каб яшчэ больш павялічыць нашы веды аб яе будове.

Ужо зараз ёсць рэальная магчымасць стварыць такі касмічны карабэль — штучны спадарожнік Зямлі, які будзе абарачацца вакол яе па эліптычнай арбіце, вялікая вось якой перавысіць адлегласць ад Зямлі да Месяца. Гэтую арбіту можна зрабіць такой, каб у пэўны момант часу карабэль аблятаў вакол Месяца на адлегласці, пры якой на яго паверхні можна адрозніваць прадметы велічыняй да 2 — 3 метраў. Развіццё кібернетыкі — навукі аб складаных лічылных машынах, здольных «запамінаць і думаць» — дазволіць забяспечыць такі карабэль

Ступенчатая ракета.

аўтаматычнымі электрарадыёплотамі, якія змогуць самастойна, без непасрэднага ўдзелу чалавека, вырашаць складаныя задачы пры палёце ў космаса.

Прынцыпова магчымай з'яўляецца высадка такіх «астранаўтаў» на Месяц, абследаванне яго паверхні і зварот на Зямлю.

Такія сапраўды фантастычныя перспектывы адкрылі перад чалавекам першыя савецкія штучныя спадарожнікі Зямлі, за якімі зараз з хваляваннем сочыць увесь свет.

П. БАЛАБУШЭВІЧ,

загадчык геафізічнай лабараторыі Інстытута геалагічных навук АН БССР.

ДАРАГІЯ РАДКІ

ХОЧАЦА падзяліцца з чытачамі сваімі ўспамінамі аб тым, як Владзімір Ільіч Ленін клапаціўся аб дзецях.

Вялікія дні Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі я сустрэла ў Гарадку, дзе працавала настаўніцай. Мяне хутка прызначылі загадчыцай пачатковай школы. Знаходзілася яна ў дрэнным памяшканні: шыбы павыбіваныя, дроў няма. Мала кніг, ні паперы, ні сшыткаў. Але жаданне ў мяне працаваць, а ў дзяцей вучыцца вялікае.

Дзеці былі не толькі дрэнна апрануты, але і не мелі кавалка хлеба. Многія так дрэнна сябе адчувалі, што ніякія дзіцячыя гульні іх не цікавілі.

Краіна апынулася ў цяжкім становішчы. На маладую Савецкую рэспубліку адусюль напалі белавардзейскія банды. У гэты цяжкі

момант Владзімір Ільіч Ленін рассялае загад — адкрыць сталовыя для дзяцей, якія маюць патрэбу ў харчаванні. Загадванне сталовымі даручыць лепшым настаўнікам.

Ніколі не забуду той дзень, калі я ўпершыню прывяла вучняў у сталовую, дзе яны атрымалі добрае снеданне і салодкі чай.

Другі выпадак. У 1923 г. група настаўнікаў падрыхтавала шмат нумароў дзіцячых выступленняў і хацела наладзіць для дзяцей новагоднюю ёлку. Аднак адзел народнай асветы не дазволіў, кажучы, што ёлка — рэлігійныя забабоны.

Нам вельмі было крыўдна. Хацелася, каб дзеці павесяліліся на ёлцы. Таму мы, маладыя настаўніцы, вырашылі напісаць аб гэтым В. І. Леніну і паклалі ў пісьмо праграму вечара. Калі пісьмо пайшло, мы даведаліся, што Владзімір Ільіч хварэе, і вельмі перажывалі за сваю смеласць. Але хутка атры-

малі адказ. Нам паведамілі, што праграма цалкам падыходзіць і ставіць ёлку нам дазваляецца.

Дарагія радкі да вайны захоўваліся ў мяне. І толькі ў вайну разам з асабістай маёмасцю я страціла і гэтае пісьмо.

І такіх выпадкаў шмат, калі Владзімір Ільіч, нягледзячы на занятасць і слабое здароўе, клапаціўся аб дзецях.

З гонарам нашу на грудзях ордэн з вобразам дарагога правадыра і настаўніка, вялікага сябра дзяцей — В. І. Леніна.

У наш час дзякуючы клопам Комуністычнай партыі і ўрада савецкія дзеці вучацца ў цудоўных школах, забяспечаны падручнікамі, усе сытыя, адзетыя, наведваюць кіно, тэатры, бібліятэкі.

Савецкія дзеці — самыя шчаслівыя ў свеце.

О. В. ЗАБЕЛІНА,

настаўніца Гарадоцкай школы Віцебскай вобласці.

ВЯЛІКАЕ У МАЛЫМ

Хесус КОЛАН

Малюнак Х. Кантаровіча.

Пуэрто-Рыко — амерыканская калонія. Нягледзячы на тое, што ў 1952 г. ёй была прадастаўлена незалежнасць, гэтая маленькая краіна працягвае заставацца залежнай ад Злучаных Штатаў Амерыкі. Амерыканцы поўнасю гаспадарыць у краіне, тармозяць эканамічнае развіццё Пуэрто-Рыко, ператвараючы яе ў сыравінную базу для сваёй прамысловасці.

Насельніцтва Пуэрто-Рыко — у асноўным іспанцы, мулаты, негры — пакуе ад галечы, голаду і беспрацоўя. Многія пуэртарыканцы вымушаны пакідаць сваю краіну і ў пошуках работы эміграваць у іншыя краіны, часцей за ўсё ў ЗША.

У Злучаных Штатах пуэртарыканцы трапляюць у лік «каляровых», г. зн. людзей другога гатунку. Яны падвяргаюцца жорсткай эксплуатацыі і расавай дыскрымінацыі.

Хесус Колан — пуэртарыканец. Ён доўгі час жыве ў Н'ю-Йорку. Письменнік і журналіст, Колан шмат сіл і энергіі аддае творчай рабоце і прапагандысцкай, асветнай дзейнасці сярод пуэртарыканцаў, якія жывуць у ЗША. Нядаўна Хесус Колан апублікаваў нізку невялікіх апавяданняў аб жыцці пуэртарыканцаў у Амерыцы пад агульнай назвай «Пуэртарыканцы ў ЗША». Адно невялікае апавяданне з гэтай нізкі мы публікуем ніжэй.

ГЭТА было напярэдадні Дня памяці загінуўшых на вайне, познім вечарам. Яна ўвайшла ў метро на станцыі Пенсільванія, 34 авеню. Я да гэтага часу не разумею, як яна магла прабрацца праз натоўп з дзіцем у правай руцэ, чамаданам у левай і двума дзецьмі — хлопчыкам і дзяўчынкай каля трох і пяці год, якія цягнуліся за ёй. Гэта была вельмі прыемная жанчына, амерыканка, дваццаці з невялікім год.

Калі даехалі да прыпынку Невінс у Брукліне, мы ўсе ўбачылі, што яна збіраецца выходзіць на наступнай станцыі — Атланцік авеню, там-жа, дзе павінен быў выходзіць і я. Для яе было цэлай праблемай выйсці з метро, акурат таксама як і ўвайсці ў яго, з двума маленькімі дзецьмі, за якімі трэба было сачыць, з дзіцем у правай руцэ і чамаданам — у левай.

І я быў тут-жа, побач і таксама рыхтаваўся выходзіць на Атланцік авеню. У руках у мяне нічога не было, нават кнігі, якую я звычайна браў з сабой і без чаго я адчуваў сябе так, як быццам я забыў нешта адзець. Калі цягнік спыніўся на Атланцік авеню, адзін з мужчын, што знаходзіўся ў вагоне, белы, дапамог выйсці маладой жанчыне і вывёў двух яе малых на платформу, зусім бязлюдную. Затым выйшаў я. І на гэтай пустой платформе засталіся толькі двое дарослых — я і маладая амерыканка са сваімі малымі. А белы мужчына, які дапамог ёй выйсці, вярнуўся на сваё месца і паехаў далей.

Лёс так пажадаў, каб маладая жанчына, трое дзяцей і я былі адны на гэтай доўгай платформе аднойчы позна ўначы напярэдадні Дня памяці загінуўшых. Я бачыў крутыя шырокія ступені, якія спускаюцца да чыгуначнай платформы Род-Айленд і бяскончую лесвіцу, якая вядзе на вуліцу, да выхаду.

Ці магу я прапанаваць дапамогу гэтай белай жанчыне, як зрабіў гэта той мужчына, які вывёў яе дзяцей з вагона? Ці магу я паклапаціцца аб дзяўчынец і хлопчыку, узяць іх за рукі і весці, пакуль яны не падымуцца па лесвіцы і не выйдуць на вуліцу? Ветлівасць — выдатная рыса пуэртарыканцаў, і вось зараз я, пуэртарыканец, стаю тут глыбокай ноччу разам з двума белымі дзецьмі і белай жанчынай з малой на руках. Неабходна, каб нехта дапамог ёй, прынамсі, пакуль яна не падымецца па лесвіцы.

Але як я магу, я — негр з Пуэрто-Рыко, наблізіцца да гэтай белай жанчыны, якая, відавочна, нашпигавана забабонамі, настроена супроць неграў і ўсіх, хто гаворыць з замежным акцэнтам, ды яшчэ позна ўначы на пустынной платформе

станцыі метро. Што яна скажа? Якой будзе першая рэакцыя яе, гэтай белай жанчыны, якая, магчыма, прыехала з маленькага гарадка з чамаданам, дзіцем на руках і двума дзецьмі, што ідуць ззаду? Ці скажа яна — так, вядома, вы можаце дапамагчы мне. Ці яна падумае, што я вельмі фамільярны з ёю, я, негр!

А раптам яна падумае самае горшае? Што я буду рабіць, калі яна пачне крычаць і клікаць дапамогу, калі ўбачыць, што да яе набліжаецца негр?

Але, можа быць, я памыляюся, і ўсё гэта не так? Столькі-ж хлусні і ўсякіх недарэчных выдуманых пішуць кожны дзень газеты пра неграў і пуэртарыканцаў. Я вагаўся. Прайшла доўгая хвіліна, бясконца доўгая. Моцныя звычкі ветлівасці і прыстойнасці, якія нават непісьменныя пуэртарыканцы перадаюць з пакалення ў пакаленне, змагаліся ва мне. Вось тут, на гэтай бязлюднай станцыі, глыбокай ноччу я апынуўся твар у твар перад сітуацыяй, якая магла прывесці да лінчавання, да выбуху жорсткіх расавых забабонаў і белага шавінізма, якія насаджаюцца ў сучасным грамадстве палітыкай «падзяляй і валодай».

Гэта была доўгая хвіліна. Я хутка прайшоў каля маладой жанчыны, як быццам нічога не заўважыўшы. Я стаў неадчувальны да яе бездапаможнасці. Як дзікая двухногая жывёліна, імчаўся я па доўгай платформе метро, пакінуўшы дзяцей і чамадан і яе з дзіцем на руках. Я падняўся па лесвіцы, крокачы праз дзве ступенькі, пакуль не дасягнуў выхаду, і халодны вецер ударыў у мой разгарачаны твар.

Вось што можа зрабіць такі штучны падзел, разбэшчаны расізм, белы шавінізм з людзьмі, з усёй нацыяй!

Магчыма, гэтая амерыканка зусім і не мела расавых забабонаў. Можа яны ў яе былі не настолькі моцна развіты, каб крычаць і клікаць на дапамогу, убачыўшы негра, які набліжаецца да яе сярод ночы, каб аказаць дапамогу. Калі гэта так, то я падвёў вас, дарагая лэдзі. Я ведаю, што ёсць усяго толькі адзін шанец з мільёна, што вы прачытаеце гэтыя радкі. І мне так хочацца, каб быў гэты шанец. Калі ў вас няма расавых забабонаў, я падвёў вас, дарагая лэдзі, падвёў вас, вашых дзяцей, падвёў сябе. Я пахаваў сваю годнасць рана на святанні Дня памяці загінуўшых на вайне. І мне сорамна. Я абяцаю, калі я зноў акажуся ў падобным становішчы, я не буду думаць ні аб чым, я прапаную сваю дапамогу, незалежна ад таго, як яна будзе прынята. І тады я зноў набуду сваю годнасць.

Пераклад з англійскай мовы І. МАСЛАВАЙ.

Н А палях — ранняя восень, але дзень палетняму цёплы. Не верыцца, што блакіт неба падманны, што заўтра яно можа пырснуць дробным ліпкім дажджом...

Мы пытаем у першага сустрэчнага — па-святочнаму апранутага дзядулі:

— Дзе тут жыве Кокаш?

Стары смяецца:

— Кокаш?.. Тут Кокашаў палавіна сяла.

— Мар'я Кокаш... Мар'я Пятроўна. Амерыканка...

— А-а... — разумеючы жмурыць ён вочы. — Амерыканка наша? Едзьце вунь тою сцяжынкай: проста на двор прывядзе, да цялятніка. Яна там.

Вось і цялятнік. Сцены зверху да нізу завешаны нізкімі тытуноў, ад якога ідзе церпкі, духмяны пах.

Сядзім, чакаем. Прызнацца, чакаем з некаторай цікаўнасцю: як ні кажы, не так ужо часта сустракаешся з чалавекам, які пабываў у Амерыцы, ды яшчэ ў Парагваі.

І раптам за спіной.

— Добры дзень! Казалі, што мяне нехта пытае.

Мы шукаем у асобе жанчыны чагосьці «амерыканскага». Але яна — руская, адкрытая, з моцным загарам. Вочы крыху прыжмураны, у кутках — смяшынка. На выгляд — гадоў пад сорок пяць. Белая хустка завязана па-сялянску, пад самым падбародкам.

— Добра ў нас, праўда? — ківае яна, сядзячы побач і абводзячы рукой шырокі двор, увесць у сцёртах жыта і снапах лёну.

— Дык вы і ёсць «амерыканка»?

Смяецца:

— Напэўна я...

Слова за слова, завязваецца задушэўная размова.

— У мяне часта пытаюць: цётка Мар'я, як там, у вашай Амерыцы? Злосць бярэ — у вашай!.. Кажу: з'ездзіце, зазнаеце з майго! Лепш раз убачыць, чым дзесяць прачытаць і пачуць.

Жанчына махнула рукой, памаўчала.

— Я тут нарадзілася, у Раскошы. І муж мой адсюль. Прыдумаў-жа нехта такую назву. «Раскошна» мы тады жылі, няма чаго казаць: два гектары зямлі, адзін плуг ды конь старэнькі, а даўгоў — куча. К новаму году ў засеках не толькі хлеб, мышы пераводзіліся. Так караталі век амаль усе «хлопы». У нас — два гектары, а ў паноў і асаднікаў — па дзвесце. Хіба яны думалі з намі дзяліцца? Дык што прыдумалі паночки: «Гэй, кажуць, хлопцы, чаго сохнеце на сваіх кавалачках! Ёсць на свеце Амерыка, рай зямны. Зямлі там — заваліся. А родзіць! Пасееш злоты — вырасце тысяча! Едзьце ў Амерыку, сейм дапаможа...»

Пятроўна ўздыхнула, па твары прабег ценё. І адразу год на дзесяць пастарэла.

— Дзевятнаццаць гадоўкаў жыцця адабралі ў нас паночки!.. Прыехалі мы ў Парагвай, і, праў-

А яны гаварылі- Амерыка...

да, — ахнулі! Зямля — залатая. Кінь зерне, за ноч колас вырасце. Ды толькі там і сваіх паночкаў хоць адбаўляй. Дарма зямлю не возьмеш. Давай грошы. А дзе іх браць? Яшчэ сем год прайшло. Азірнуліся — бачым, як былі мы голь перакатная, так ёю і засталіся.

Апанаваў нас смутак. Збярэмся, бывала, ды плачам, а то зацягнем з гора «Рабінушку». Часам слухаем Маскву і зразумець не можам. Чуем: быццам няма больш у нашай Раскошы ні паноў, ні асаднікаў, быццам усю зямлю сялянам бясплатна раздалі. І не верыцца: як-жа так, без паноў? А дзеці нашы ў адзін голас — праўда! Газету савецкую прынясуць, чытаюць. Чуеце, моў? Усё правільна.

Даведалася пра гэта паліцыя, жыцця не стала. Была адна руская школа — закрылі, быў клуб — закрылі. А потым і зусім невыносна стала. Заўважыць паліцыя, што хто-небудзь чытае рускія газеты — у дваццаць чатыры гадзіны выбірайся з хвалёнай Амерыкі! Не паспеў — пад суд, у турму. Уцякалі, кідаючы зямлю і дом. Пад чужымі імёнамі беглі сват мой Алёша Маток, і Пётр Ківеня, і Васіль Ківеня...

Не было сіл цяпець. У горад пойдзеш, дык услед шыпяць: «У-у, грыві праклятыя!» Па-нашаму гэта, як бяздомныя. Паслалі мы хадакоў у Буэнас-Айрэс, у савецкае пасольства: «Дапамажыце нам паехаць на радзіму!» Дзякуй, адразу дапамаглі.

А ўсё-ж неяк страшнавата было пры думцы: як нас сустрэнуць на радзіме? Убачыла сваю вёску — і вачам не веру: быццам зямля не тая стала.

Як родных сустрэлі. Ну, як тут не расплакацца? Ад радасці, вядома. Усяго было. Старшыня пытае ў мяне: «Ты дзе, Пятроўна, працаваць збіраешся? Да чаго больш сэрца ляжыць? Можна цялят будзеш даглядаць?»

А назаўтра проста ў дом збожжа прывезлі, пудоў пяцьдзесят, пасля грошай паўтары тысячы выдалі за добрую работу. Куды, кажу, столькі нам, як-жа мы аддадзім? І чую: не ў доўг-жа гэта, Пятроўна, а ад калгаса. Вам накітавалі падарункі. Цудоўна, проста цудоўна: хлеб і раптам — так?

Засмяялася, душэўна, ад усяго сэрца.

— Дочкі таксама пішуць: жывем, мама, добра! Алена з мужам у Херсоне працуюць на заводзе. Унучка мая там у школу ходзіць. І бясплатна. Тамара ў Новагрудку з мужам жыве. Яна на швейнай фабрыцы працуе, а ён — сталяром. Таксама добра жывуць...

І спахапілася:

— Ба-цюхны! Разгаварылася я, старая!

Адышоўшы некалькі крокаў, раптам павярнулася і, усміхаючыся, крыкнула:

— Зусім забыла... Прыязджайце да нас на новаселле. Чулі можа: калгас нам дом будзе. Абавязкова прыязджайце!

В. ХЛІМАНАУ

Калгас імя Сталіна
Новагрудскага раёна.

Мар'я Пятроўна Кокаш.

Фото аўтара.

Добрых поспехаў у развіцці жывёлагадоўлі дабіўся сёлета калгас імя Комінтэрна Магілёўскай вобласці. На здымку даярка Аляксандра Сякацкая (справа), якая за 9 месяцаў надала па 4022 літры малака ад каровы, і свінарка Жэня Абразоўская, якая за 9 месяцаў адкарміла 81 свінню агульнай вагой у 6936 кг.

Заслужаная падзяка

МАЛАДАЯ чорнавокая, смуглявая жанчына зайшла ў канцылярыю калгаса «Памяць Ільча».

— Калі ласка, сядайце, — адказаўшы на прывітанне, запрасіў старшыня. — Праўленне даручыла мне выдаць вам. Леванхэ, грашовую прэмію і чырвоны сцяжок у падзяку за тое, што вы заваявалі першае месца сярод свінарака.

Расчуленая выходзіла Надзя ад старшыні. За што такая ўвага?

І Надзі ўспомнілася ўсё яе кароткае жыццё...

...Бацьку яна ледзь памятае. Ведае, што паходзіў з Кітая. Маці расказвала, што калі ў 1918 годзе інтэрвенты рушылі на Совецкую рэспубліку яе бацька, бедны кітайскі селянін Лю Ван-хэ, разам з тысячамі кітайскіх добраахвотнікаў прыехаў у Расію, уступіў у Чырвоную Армію і біў інтэрвентаў. У 1920 годзе ў час беларускай акупацыі партызаніў на Беларусі пасля вайны змагаўся з бандытамі.

У гэты час кітайскаму чырвонаармейцу палюбілася сінявокая дзяўчына з-пад Старых Дарог. Справілі вяселле і асталяваліся жыць у вёсцы Селішча на Случчыне. Тут і ў калгас уступілі.

Летам 1941 года прыйшлі фашысты. Па даносу правакатара яны арыштавалі надзінага бацьку і расстралялі.

Надзі рана давялося брацца за работу. У спадчыну ад бацькі ёй перадаліся не толькі прыкметныя рысы твару і вачэй, але і працавітасць, настойлівасць. Вось ужо два гады як яна працуе на ферме. За першую палову 1957 года адкарміла і здала 45 галоў свіней агульнай вагой у 5 078 кілограмаў. Цяпер у Надзі стаіць на адкорме 32 галавы. Хутка здасць і гэтых.

Апрача грашовай прэміі, Надзя Леванхэ атрымала ў якасці дадатковай аплаты 125 кілограмаў свініны ў жывой вазе.

М. ТЫЧЫНА.

Случкі раён.

З любоўю ў сэрцы

(Да 75-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа)

ЗДАЕЦЦА, зусім нядаўна было гэта: збіраліся людзі — пісьменнікі і вучоныя, рабочыя ад станкоў і калгаснікі, юныя піонеры і сівабародыя старыя, — каб адсвяткаваць слаўнае 70-годдзе з дня нараджэння свайго народнага паэта Якуба Коласа.

А ён сядзеў за чырвоным сталом, устаўленым кветкамі, слухаў сардэчныя вітанні і, прыкметна падбіты ўжо на няроўнай дарозе жыцця, стары чалавек, напэўна ўспамінаў гэтую дарогу. Цяжкой і камяністай была яна ў паэта да Вялікага Кастрычніка. Але ніколі не падаў ён у знямоце і ніколі не паварочваў назад да ціхага прытулку. І чытача свайго — чалавека такога-ж, як сам ён, «простага звання» — заклікаў:

«Ты не гніся, брат, ніколі
Траўкаю пахілай.
Сам пружыны сваёй долі
Выкуй ўласнай сілай.

Лепш змагацца вольным, браце,
Чым цяпець ды гнуцца!»

Такім быў яго жыццёвы дэвіз. Такім, і не інакшым, бачылася яму жыццё гаротнага народа: жыццё ў барацьбе за лепшую долю, за светлую будучыню.

Яшчэ ў часы чорнай рэакцыі, калі царызм душыў не толькі людзей, якія змагаліся за светлую будучыню народа, а і словы іх і нават думкі, вершы Якуба Коласа не змянілі сваёй грамадска-палітычнай накіраванасці:

«Не бядуй, што звільні хмары,
Што нам сонца не відаць,
Не бядуй, што ўноч пажары
Сталі неба заліваць. —
Дымам пойдзе ўсё ліхое,
Усё, што душыць нас і гне,
Вер, брат, — жыццё залатое
Будзе ў нашай старане».

Паэт дажыў да гэтага «залатога жыцця». І не толькі дажыў. Разам з усім савецкім народам амаль 40 год ён будаваў гэтае новае жыццё.

У лістападзе бягучага года ўвесь беларускі народ і народы брацкіх рэспублік будуць адзначаць 75-годдзе з дня нараджэння Якуба Коласа.

Сам паэт не прыйдзе ўжо і не сядзе разам са сваімі шчырымі гасцямі за святочны стол... І гэта, напэўна, на некаторы час засмуціць агульны настрой, выкліча журботныя думкі аб тым, які кароткі чалавечы век... Так, не прыйдзе і не сядзе за сталом чалавек. Паэт-жа, які ўсё сваё жыццё аддаў цудоўным песням і кнігам; мастак, які ўдыхнуў у іх жыццё і прымусіў біцца, нібы жывое сэрца, будзе неадступна з людзьмі, пра якіх ён думаў, калі складаў гэтыя свае песні і пісаў кнігі.

* * *

Аднойчы, яшчэ пры жыцці, неяк у момант сардэчнага адкрыцця, Канстанцін Міхайлавіч прызнаўся: «Я ўсё жыццё любіў жанчын... Любіў бескарысліва, глыбока паважаючы іх і захапляючыся іх жыццёвай мудрасцю і здольнасцю выстаяць у любую нягоду... І пры гэтым умеючы падтрымаць, падбадзёрыць, надаць сілы і нашаму брату — мужчынам».

Такія-ж адносіны да жанчын ён пранёс і цераз усё сваё літаратурнае жыццё.

Удзячная сыноўняя павага да жанчыны-маці — нястомнай руплівай працаўніцы і самаадданай заступніцы сваіх дзяцей; паэтычнае асвятленне і захапленне вечна прывабнымі дзявочымі вобразамі; замілаванне дзяцінай непасрэднасцю дзяўчынкі-падлетка — вось тыя далёка не дакладна і не поўна вызначаныя рысы жаночых характараў, якія ўмеў заўсёды так глыбока адчуць і так па-мастацку апаэтызаваць у сваіх творах Якуб Колас.

Аднойчы толькі стрэўшыся «раніцай у нядзельку» з ляснічыхай

Ганнай «каля печы з чапялою», чытач ужо не здолее пазбыцца адчування: вось гэтак-жа ў працы і турботах пражыла сваё жыццё і яго маці — непрыкметная вясковая жанчына. Не раз, напэўна, і недаспала і недаела яна — ат, няхай лепей выпяцца і смачней з'ядуць дзеці!

А колькі разоў, не крыўдуючы і не сярдуючы на дзяцей, бегала і рабіла яна тое, што было «цяжка» зрабіць сыну ці дачцэ па іх дзяцінаму надбайству.

«Алесь, сыноч, ідуць кароўкі!
Бяжы хутчэй, рассунь засоўкі.
Каб не штурхаліся дарма.
Ну, я лепш збегаю сама!

Насеўся Уладзя на аладкі,
Шпурнуўшы лапці і анучы
Сярод двара ў пясок сыпучы.
Іх маці зараз падбрала,
Нічога сыну не сказала.
Пайшла, ў крыніцы спаласнула,
Сушыцца ўскінула на шула».

Прыгадаем яшчэ адзін абразок бясконцай матчынай даброты:

«Эх, хлопцы, хлопчыкі! Уставайце!
Кароў на пашу выганяйце!
Даўно пара ўжо пасвіць статка!»
Алесь, Уладзю будзіць матка,
А хлопцы толькі ўзварухнулісь
І на другі бок павярнулісь.
Тут маці трохі пастаяла
І галавою паківала:
— Шкада будзіць. — Ох, сон
сладкі!
Няхай паспяць яшчэ блазоткі».

Вось яна — маці, з яе шчырасцю і сардэчным клопатам — уся, як на далоні.

Такім поўнакроўным і жыццёва праўдзівым намаляваны вобраз ляснічыхі Ганны ў аўтабіяграфічнай паэме Якуба Коласа «Новая зямля».

Стварыць такі вобраз мог толькі вялікі мастак і чалавек вялікага сэрца, усімі карэннямі свайго жыцця звязаны з жыццём працоўнага народа.

У кожнага паэта і пісьменніка ёсць нейкі свой пэўны мастацкі ідэал, з якім ён ніколі духоўна не разлучаецца і які служыць яму ў яго творчасці, нібы верная пучаводная зорка. Тое-ж самае можна сказаць і ў дачыненні да паказу вобразаў.

Нагадаем паэтычныя жаночыя і дзявочыя вобразы ў коласаўскай творчасці.

Вось Аўгіння з аповесці «Дрыгва» — свавольніца-дзяўчына з прывабным смехам і вачыма, у бездані якіх можна было-б утапіцца. Вочы гэтыя вадзілі за сабой усіх вепраўскіх хлопцаў.

Колькі фарбаў і колькі адценняў умеў знайсці пісьменнік для

такага складанага і глыбока рэалістычнага жыццёвага вобраза!.. Супярэчнасць характару і натуры, па-мастацку растлумачаная ў апавесці, мірыць нас з ёю нават і тады, калі яна пакідае бедняка Мартына Рыля і выходзіць замуж за нялюблага ёй багача Васіля Бусыгу.

Чытач разумее: ва ўмовах, дзе ўладарылі над людскім шчасцем

Якуб Колас.

грошы і багачце, для бядняцкай дачкі іншага і быць не магло выйсця Хіба ў падобных умовах адна была такая Аўгіння?

Вобраз настолькі арганічна цэльны, што чытач ніколі не дзівіцца і як рэальную рэч успрымае разрыў Аўгінні з ненавісным ёй багачам і самім Васілём Бусыгам — яе гаспадаром. Аўгіння дапамагае партызанам, — яна прымае да іх лагера. Інакш і не магло быць.

У другім сваім вялікім аўтабіяграфічным творы «На ростанях», характарызуючы галоўнага героя трылогіі настаўніка Лабановіча, Якуб Колас зазначае: «Лабановіч ніколі нават у думках не дазваляў сабе зняважыць дзяўчыну. Адно слова «дзяўчына» выклікала ў душы яго чысты і прыгожы вобраз, на які можна пазіраць і любівацца толькі здалёк».

Як бачым, гэта якраз тыя думкі і адносіны да жанчын, якія характарызаваў ён жыццём і самога аўтара.

Вось гарэзлівая, зменлівая і такая паэтычная Ядвіся з першай

часткі трылогіі «У палескай глушы» — гэта цудоўная кветка, непрыкметна расцвіўшая сярод палескіх балот. Як умее пісьменнік прымусіць нас радавацца яе рэдкім няхітрым радасцям і які сум умее пасяліць ён у нашу душу, калі мы бліжэй знаёмімся з гэтай па сутнасці вельмі адзінокай і няшчаснай у сваёй сям'і (ва ўсім чужой ёй сям'і) дзяўчынай! Як спачуваем мы чыстаму нахання Ядвісі і Лабановіча! Як жадаем шчасця ім. А вось Габрынька — яшчэ дзіця, але таксама неўзабаве гэтакая-ж, як і сястра яе, духмяная краска.

Асобнае месца сярод гэтых «палескіх кветак» займае настаўніца Вольга Віктараўна Маладая дзяўчына, пасля гімназіі пайшла яна на вёску настаўнічаць, уключылася ў падпольную рэвалюцыйную работу і напэўна на гэтым шляху стрэне яе яшчэ і турма, а магчыма і этап, і глухая сібірская тайга...

Шляхам развіцця і «нарастання» характару ідзе ў апавесці «На прасторах жыцця» і вобраз Аленкі Гарнашка — гэтай маленькай яшчэ, але ўжо новай, савецкай жанчыны.

На вачах у чытача вырастае і фармуецца гэтая дзяўчынка-падлетак, якому так хочацца пабегаць на выперадкі са Сцёпкам Барутам, што яна нават не можа стрымацца і кажа ўслых аб гэтым сваім найўнім жаданні...

Аднак, пакрыўджаная ў сваіх лепшых намерах, Аленка не згодна «кланяцца», няхай сабе нават і Сцёпку — хто яго ведае, чаму іменна ён адзначаны яе нясмелым яшчэ сэрцам. І тут пачынае фармавацца ўжо характар жанчыны. Характар з неабходным ёй гонарам, з настойлівасцю і цвёрдасцю ў дасягненні задуманага...

Хто з нас, некалі юных чытачак, не быў пад уладай гэтага абаяльнага вобраза? Каму з нас ён прыветліва не ўсміхаўся, каго не падбадзёрваў і не абнадзейваў тады, калі мы самі таксама выходзілі кожны ў свае «прасторы жыцця»?

Такая сіла сапраўднага мастацтва.

У гэтым мудрасць мастака — узбагачаць, вучыць і дапамагаць людзям натхненнем свайго слова.

Такім натхнёным мастаком быў і застанецца назаўсёды ў сэрцах удзячных чытачоў наш народны паэт Якуб Колас.

Алена ВАСІЛЕВІЧ

НАУРАД ці ведае хто, якую вялікую крыўду насіла ў сваім сэрцы Ева.

І бяда ў тым, што ні папомсціцца, ні падаць у суд на крыўдзіцеля нельга... Скажу проста: у Евы адна нага была чуць карацейшая. Калі яна ішла, то яе стройная дзявочая постаць цераз кожны крок як-бы падала на левы бок, нібы яна сустракала знаёмых і кланялася ім... Крыўдна было за дзяўчыну: такая прыгожая і — кульгае.

...Ігралі музыкі.

Іх было трое: гарманіст Павел, скрыпач Макар і барабаншчык Ігнат. На калгасным дварэ каля клуні і ў клуні было паўнютка моладзі. Былі тут і людзі сярэдніх год і старыя, не кажучы пра малых. Музыканты так сыграліся і так хвацка рэзалі, што трудна было стрымацца, каб не паддацца чарам музыкі. Многа дзесяткаў пар кружылася ў танцах. А хто не танцаваў на ўсе сто працэнтаў, то ўсё-ж танцам некаторы працэнт аддаваў тымі ці іншымі рухамі, стоячы на месцы. Адна толькі Ева нічым не адклікалася на спакусныя гукі музыкі, стаяла ў баку з журботнай ўсмешкаю на прыгожа вырысаваных губах, а ў глыбокіх сніх вачах і ў тонкіх рысах твару сьнаваўся затоены смутак... Не — больш яна не пойдзе на ігрышча: людзям весела, а ёй горка.

— Ці не можна з вамі... прайсціся пад музыку?

Ева злёгка здрыганулася. Перад ёю стаяў незнаёмы чарнявы хлопец з бліскучымі цёмнымі вачыма, адзеты зусім па-гарадскаму. Яго вочы лагодна глядзелі ў евіны, а ўвесь выраз смуглявага твару ясна гаварыў, што яму дужа хочацца пакружыць гэтую дзяўчыну пад музыку на прасторным дварэ. Яе журботная ўсмешка раптам пагасла: хто даў яму права здэкавацца з яе, падымаць пры людзях на смех? Хацелася сказаць рэзка, каб ён больш і на вочы не паказваўся. Стрымалася, толькі прамовіла:

— Я не танцую! — і адварнулася ад хлопца.

Хлопец момант пастаяў, потым разгублена азірнуўся і ціхенька падаўся ў натоўп. А Ева памаленьку, каб не кідацца людзям у вочы, лёгка пакульгваючы, пакінула двор калгаснай весалосці. Чарнявы хлопец сачыў за ёю спотайку, нічога не разумеючы і адчуваючы вострую знявагу. Але калі заўважыў, што дзяўчына кульгае, ён зразумеў усё. Яму стала жаль дзяўчыны. Хацеў пайсці за ёю і растлумачыць ёй, што тут проста непаразуменне. Не адважыўся.

II

На паседжанні праўлення калгаса «Новы шлях» пытанне стаяла рубам: палепшыць справу жывёлагадоўлі. Зоатэхнік Іван Данілавіч Кулешык, нядаўна прысланы ў раён, ясна давеў усю важнасць гэтага пытання. Адна-ж з кардынальных умоў правільнага яго вырашэння: падвесці навуковую базу. І самае асноўнае — падабраць людзей: кадры вырашаюць усё! Зоатэхнік ушчэнт разбіў няправільны погляд на падбор людзей у справе жывёлагадоўлі, бо калгасы не звярчалі на гэта ніякай увагі і даручалі догляд жывёлы абы каму. Гэтым і тлумачыўся значны адыход цялят і свіней.

Старшыні калгаса і членам праўлення нічога больш не заставалася, як толькі знайсці адпаведнага кандыдата.

Падумаўшы трохі, старшыня Амяльян Брамко сказаў:

— Паставім Еву!

КІНОХРОНІКА

ЯКУБ КОЛАС

Малюнкi Ю. Пучынскага.

III

Ева толькі што распачала сваю гутарку з цялушкаю і гладзіла яе бліскучую шыйку. Раптам у шырокіх дзвярах цялятніка з'явіліся дзве постаці: старшыня калгаса і малады чарнявы хлопец. Старшыня ішоў наперадзе, несучы на губах здаволеную і хітрую ўсмешку: самы строгі зоатэхнік не знойдзе тут да чаго прычапіцца.

— Дзень добры, Ева Сямёнаўна! — урачыста сказаў старшыня: — вось Іван Данілавіч, зоатэхнік наш. Паказвай і раскажвай.

— Дык гэта вы... Ева... Сямёнаўна?

Іван Данілавіч спыніўся перад ёю, здзіўлены і ўражаны: дык вось хто яна, тая дзяўчына, з якою так хацелася яму пакружыцца на прасторным калгасным дварэ! Ён-жа так часта думаў пра яе. Хацеў даведацца, хто яна і дзе яна? І вось яна стаіць перад ім, яшчэ прыгажэйшая, як тады. Пазнала яго ці не?

— Я, здаецца, сустракаўся з вамі? — асцярожна запытаў Іван Данілавіч.

Ева падняла на яго свае сінія вочы. Іх радасны бляск, успыхнуўшы на момант, зараз-жа знік.

— Не ведаю... Не помню.

Хітруе яна ці сапраўды не помніць? А можа ёй непрыемна ўспомніць пра тое спатканне? Ва ўсякім выпадку Івану Данілавічу было прыкра пачуць такі адказ.

Прайшліся па цялятніку. Зусім другою станавілася Ева, калі гаварыла аб сваёй рабоце. Недаверлівасць і суровасць яе твару прападалі. Вочы гарэлі вясёлым бляскам. Яна з такім замілаваннем раскажвала аб кожным з сваіх выхаван-

¹ Не надаюся — не падыходжу, не здатная.

цаў, нібы гэта былі яе родныя дзеці. Яна ведала імя кожнага з іх і характэрныя асаблівасці. Івана Данілавіча проста зайздрасць забірала: выходзіла, што цялятамі яна болей захапляецца, чым яго асобаю. А яму хацелася пагаварыць з Еваю трохі і на іншую тэму. Але не выпадала. Па-першае, цялятнік не адпавядаў характару тых мыслей, якія хацеў выказаць зоатэхнік. Па-другое, замінаў Амяльян Пятровіч. Але ўсё-ж Іван Данілавіч цяпер ведаў, хто такая Ева, і меў надзею спаткацца з ёю пры лепшых умовах.

IV

У калгас «Новы шлях» прыехалі незвычайныя людзі. Некалькі дзён хадзілі яны па калгасе і многа-многа разоў круцілі свае апараты, нацэліўшыся на розныя аб'екты. Калгаснікі дужа цікавіліся гэтымі людзьмі і стараліся як мага часцей пападаць у поле іх абстрэлу. Прасілі паказаць партрэты. Кіноаператары — а гэта былі яны — адказвалі: будзе час, калі калгаснікі разам пабачаць усё, што яны тут наздымалі. Зайшлі яны і ў цялятнік. Доўга яны тут круціліся і круцілі. Скончылі тым, што папрасілі Еву адзецца па-святочнаму, каб зняць яе асобна.

Іван Данілавіч яшчэ болей думаў і ўспамінаў Еву, асабліва, калі ён быў адзін і ў дарозе. У мыслях ён гутарыў з ёю, складаў самыя лепшыя ўзоры гэтых гутарак, але калі выпадала здарэнне выказацца, то ён або забываў, або не адважваўся пачынаць іх.

Ужо нейк пад восень, калі работы былі трохі прыпынены, у калгас «Новы шлях» прыехала кіноперасоўка. Пажарны склад, дзе мелася быць кіно, яшчэ далёка да пачатку сеанса быў перапоўнены калгаснікамі. Моладзь — дзяўчаты, хлопцы і дзеці — бітком набілі пажарны склад. А самыя дасціпныя з малечы пазаймалі нават бэлькі і адчувалі сябе так, як лепш не трэба. Ціснуліся, шумелі, жартавалі ў незвычайным настроі і напружана чакалі. Раптам у складзе зрабілася цёмна, цямней як у восеньскую ноч. Потым экран засвяціўся прыгожым белаватым кругам. Аўдыторыя адразу сцішылася. Але калі на экране пачалі з'яўляцца пейзажы і людзі з калгаса «Новы шлях», то ўся аўдыторыя загаманіла тысячамаі галасоў. Кожная фігура на экране зараз-жа пазнавалася, называлася дзесяткамі галасоў, называлася па імені, а часам і па мянушцы, што выклікала жартлівы смех.

— А во Кандрат Кушчык!

— Глядзіце — Тэкля, Марыля!.. Унь Іван!.. Га-га-га!

Ева сядзела на лаўцы ў сярэдзіне. Побач з ёю Іван Данілавіч. Ён дужа хваляваўся: цяпер або ніколі.

На экране з'явіўся цялятнік. Цяляты варушыліся, бегалі, як жывыя. Нязменна з імі была і Ева. Аўдыторыя пазірала з напружанасцю. Тыя-ж радасныя галасы захаплення. Нарэшце з'яўляецца ў светлым крузе павялічаны партрэт самой Евы з подпісам: «Лепшая ўдарніца калгаса Ева Бандарчык».

Гэта быў найвышэйшы момант. Круг нерухова застыў на экране. Чароўны твар Евы так лагодна пазірае на калгаснікаў з экрана. Момант мёртвай цішыні — і раптам дружныя, гучныя воплескі, доўгія, шчырыя.

Іван Данілавіч мімаволі схопіў евіну руку, крэпка сціснуў яе і сказаў Еве на вуха:

— Як люблю я гэтую дзяўчыну, што на экране!

Расчуленая і ўсхваляваная Ева прашаптала:

— На экране яна не кульгае.

— Маўчы, мілая, любая Ева.

Ева прытуліла галаву к плячу Івана Данілавіча і ціха заплакала... Напэўна ад шчасця.

— Давайце паслухаем, што новага сёння ў газетах, — прапануе калгасніцам Г. А. Пузакова.

Заўсёды ўперадзе

ГАННЕ Пузаковай пераваліла за пяты дзесятак. Некаторыя ў такім узросце ўжо адпачыць сабіраюцца або просяць лягчэйшай работы. Але куністка Пузакова заўсёды на перадавым краі, заўсёды там, дзе цяжэй.

— Залатыя рукі ў нашай Ганны Аляксандраўны. — гавораць таварышы па рабоце. — Пагутарыш — розуму набярэшся. Папрацуеш разам — перадавым станеш.

Разам з перадавікамі вытворчасці Пузакова прымнажае грамадскае багацце арцелі, даючы ў дзень паўтары нормы.

Ганна Аляксандраўна ўмее знаходзіць у рабоце галоўнае, выкарыстоўваць малое, з якога складаюцца пуды, цэнтнеры, тоны, а значыць сотні, тысячы рублёў.

Надышло жніво. На ўборку багатага ўраджаю выйшлі ўсе калгаснікі. Ганну Аляксандраўну паставілі на самы адказны ўчастак — вязанне снапоў за коннай жніяркай. У спаборніцтве са сваімі суседзямі па рабоце таксама на коннай жніярцы Пузакова выйшла пераможцай.

Неяк, праходзячы па іржышчы, Ганна Аляксандраўна заўважыла каласкі.

— Не можам мы такое дапусціць. Гэта-ж хлеб, у які працы закладзена шмат, — сказала яна і арганізавала жанчын на ўборку каласоў. Яе ініцыятыву перанялі жанчыны і на іншых участках.

Пузакова не толькі паказвае прыклад у рабоце, але натхняе калгаснікаў на яшчэ лепшыя поспехі. Яна знаходзіць час пачытаць ім свежы нумар газеты, расказаць пра поспехі савецкіх людзей у сацыялістычным спаборніцтве. Партыйная арганізацыя замацавала за ёю ў калгасным пасёлку дзесяць двароў, дзе яна — заўсёды жаданы госць. Сваім простым і аўтарытэтным словам яна тлумачыць калгаснікам пастановы партыі і ўрада, адказвае на шматлікія пытанні. Калгаснікі любяць і паважаюць гэтую простую і працавітую жанчыну. На яе рахунку больш 200 працадзён. А на кожны тут мяркуюць атрымаць па 5 рублёў грашыма, па 1,5 кг збожжа, па 4 кг бульбы, шмат гародніны, фруктаў.

— Саракавую гадавіну Вялікага Кастрычніка, — гаворыць Ганна Аляксандраўна, — мы сустрэлі выдатнай працай. Сёлета здалі дзяржаве шмат сельскагаспадарчай прадукцыі. Многа атрымаюць і ўсе нашы калгаснікі.

Калгас «Маяк кунізму», Барысаўскі раён.

К. ГЛУШАНІН

СЯРОД палёў і пералескаў, расквечаных усімі фарбамі восені, стаяць велізарныя, падобныя на ангары, сцірты саломы. Здалёк паглядаюць курганы — нямыя сведкі мінулых стагоддзяў. Па схіле яру лепяцца прыгожыя домікі пад бляхай, чарапіцай і толькі зрэдку пад саламянай страхой. Гэта старая беларуская вёска Задворцы.

Адразу-ж за вёскай пачынаецца глыбокі яр, або «Чортаў выпас». Ніхто ў Задворцах не памятае, калі і чаму яго так пачалі называць. Ёсць меркаванне, што назва звязана з чортапалохам, які яшчэ зусім нядаўна адчуваў тут сябе поўным гаспадаром. Такое тлумачэнне зусім абгрунтавана. А вось, чаму гэты яр назваўлі «выпасам» сказаць цяжка. Калі пачыналіся дажджы, дно яру пакрывалася глеем, ператваралася ў балота, і толькі на адкрытых усім вятрам схілах рос бур'ян, які буйна гнаў з зямлі свае высокія сцяблы, не баючыся ні дажджу, ні гарачага сонца. Чортапалох вандраваў, перабіраўся на сумежныя палі, і змагацца з ім было нялёгка.

Спускаемся крутой сцежкай на «Чортаў выпас». На самым грэбені схілу яшчэ сям-там праглядае чортапалох. Яго нібы знарок пакінулі для кантрасу, бо праз якія-небудзь поўсотні метраў вачам адкрываецца буйная зеляніна азімых.

— Вось тут якраз і быў участак нашай Вольгі Якаўлеўны, — паказвае шырокім жэстам сакратар партыйнай арганізацыі Аляксандр Андрэевіч Барысюк, — так званы «Чортаў выпас». 12 калгасніц яе звяна ператварылі яго ва ўчастак высокіх ураджаяў ільну.

Звеннявая Ваўранюк — высокая, сярэдніх год жанчына. З-пад каляровай хусткі выглядаюць пасмы густых русых валасоў. Вольга Якаўлеўна ні на хвіліну не застаецца без справы. Нават пры гутарцы ўсё мацней сціскае ручку зрэбленай калгаснымі ўмельцамі ільномаялкі — і чарговая шаўкавістая жменя ільну з'яўляецца з-пад шацярні. Памяты лён вырастае гарой.

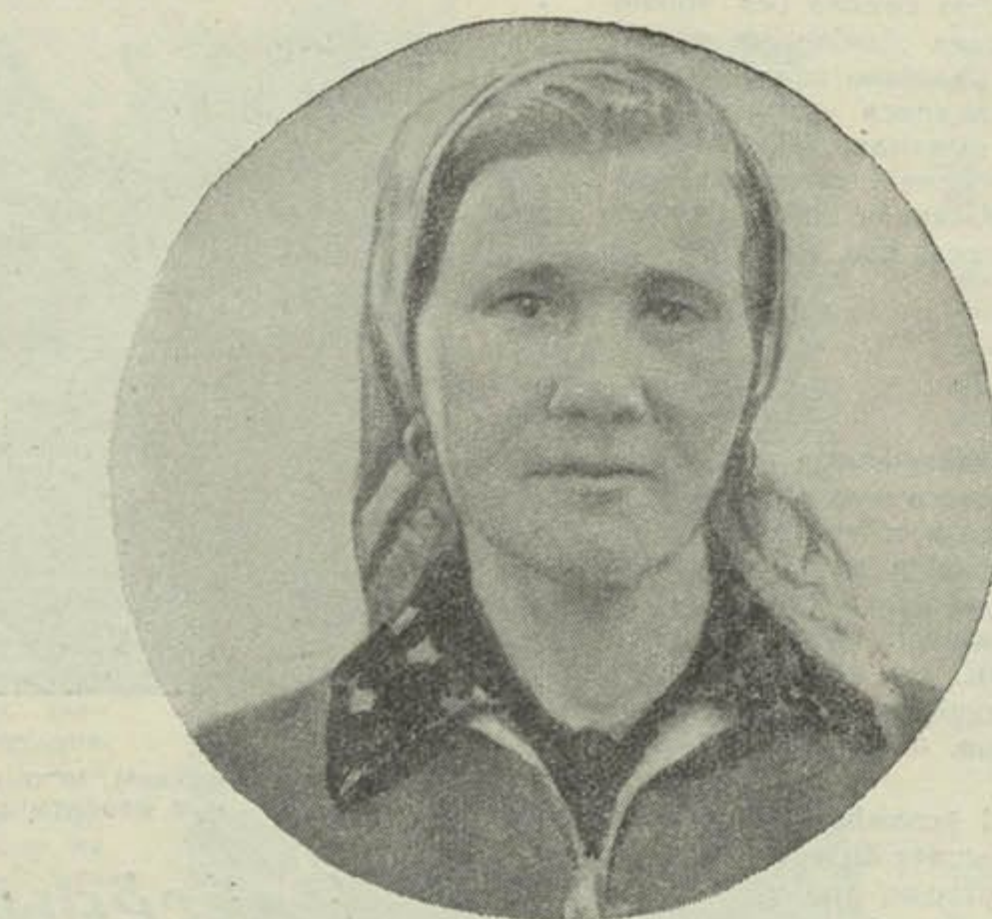
Прабруем яго на моцнасць.

— А ну, дзяўчаты, дапамажыце разарваць, — жартуе Вольга Якаўлеўна.

...У кожнай вялікай працоўнай справы — свая гісторыя. Вось кароткае, але хвалюючае апавяданне аб працоўным подзвігу ільнаводчага звяна Ваўранюк.

На партыйным сходзе Аляксандр Андрэевіч Барысюк гаварыў:

— Ураджаі тэхнічных культур у нас нізкія, і людзі нібы прымірыліся з гэтым: такая, моў, зямля. Трэба на прыкла-

В. Я. Ваўранюк.

НА БЫЛЫМ „ЧОРТАВЫМ ВЫПАСЕ“

дзе даказаць, што яны памыляюцца.

Доўга тады раіліся камуністы, каму даць такое адказнае даручэнне. Назвалі Ваўранюк.

— Не справіцца, — запрагэставаў нехта, — тут патрэбны, як-ніяк, вопыт, веды. Лён на нашых палях — культура новая...

Вольгу Якаўлеўну запрасілі да сакратара партыйнай арганізацыі. Уважліва слухала яна яго і, не спяшаючыся, адказала:

— Падумаю.

— Ты не адступай, — пераконваў ён Вольгу. — Бачу, прапанова табе па душы. А пра сумненні трэба гаварыць адкрыта. Ну, чаго баішся? У свае сілы не верыш?

— У свае веру, а вось як звяно... У мяне-ж розныя людзі. Ёсць зусім маладыя, зялёныя...

— Людзі ў нас, Вольга, добрыя. Падняць іх толькі грэба. Мы табе дапаможам.

— А хто мяне навучыць, як лён вырошчваць, каб ураджай сабраць удвая, нават утвая большы сёлетняга? Хто ў нас гэтую навуку ведае?

— Навука — у кнігах. Зіма вялікая. Колькі паспеем прачытаць! Ды і аграном дапаможа. Бярыся смела!

Вольга Якаўлеўна, уздыхнуўшы, спытала:

— А які-б вы ўчастак парайлі ўзяць?

— Гэта ўжо які дадуць. У тым якраз і штука, каб у звычайных умовах сабраць высокі ўраджай. Я, напрыклад, пераложныя землі ўзяў-бы. Там ёсць дзе рукі прыкласці!

На другі дзень яны разам выйшлі на «Чортаў выпас».

— Тут няхай і наразаюць, — сказала Ваўранюк.

— Так, — сказаў сакратар, аглядаючы яр, — спрадвечная цаліна, цяжкая прыдзецца.

— З цяжкага лепш пачынаць, — цвёрда адказала Вольга. — І ўжо калі даб'ёмся ўраджаю, ніхто не скажа, што прыйшлі на гатовенькае.

Пахмурным днём, калі вецер касіў дажджом зараслі чортапалоху, сюды прывялі трактар, і з-пад плуга вывернуўся першы пласт тлустай цаліны.

Звеннявая была патрабавальнай да ўсіх і перш за ўсё да сябе. Дзе цяжэй — там яна. Зімой звяно адным з першых у калгасе выканалі заданне па нарыхтоўцы мясцовых угнаенняў. Але нават і пасля гэтага збор іх не спыняўся.

— Вольга Якаўлеўна, — сказала неяк суседка Праскоўя Стасюк, — каля птушніка пад снегам парадкам курынага памёту засталася. Паехаць за ім трэба было-б...

— Вядома! Бяры дзяўчат і каб заўтра ўсё на ўчастак вывезлі.

Птушнік за сялом. Дарога да яго крутая і небяспечная, асабліва зімой. Ужо калі вярталіся, конь спатыкнуўся і паваліўся, сані папаўзлі з гары. Увечары сведкі расказалі пра гэта звеннявой.

«Дык вось чаму ў Пракоўі драпіна на ўвесь твар. А не прызналася», — падумала звеннявая.

Зімовымі вечарамі калгасніцы збіраліся то ў Ваўранюк, то ў сябровак — Вольгі Грачко,

Тацяны Ваўранюк, Агаты Сала-неўскай, Алены Цыбульскай — і калектыўна вывучалі вопыт перадавых ільнаводаў.

...Адсяліся. Хутка з'явіліся дружныя ўсходы. Толькі-б радавацца! Але аднойчы ўночы над участкам навісла вялікая пагроза. Зямля была ўжо добра напоена дажджамі, і раптам зноў хлынуў лівень. Вада рынулася ў даліну, проста на «Чортаў выпас». Першай прыбегла на ўчастак Вольга Якаўлеўна і на месцы поля ўбачыла возера.

— Капаць канавы! Хутчэй па лапаты! — загадала яна.

На падмогу прыбеглі калгаснікі. Гэта была цяжкая барацьба са стыхіяй, але перамагла воля чалавека: лівень яшчэ працягваўся, аднак вада ўвайшла ў штучнае рэчышча і цякла ўжо міма ўчастка.

Прапалолі пасевы два разы, падкармілі. І вось настаў час уборкі. Калі лён выцерабілі і абмалацілі, аказалася, што кожны гектар даў па 7 цэнтнераў насення і столькі-ж валакна.

Прымаючы ад праўлення і партыйнай арганізацыі падзяку, Вольга Якаўлеўна сказала:

— Значыць, і на нашай зямлі лён можа добра радзіць.

...З-пад крытай павеці, дзе працуе звяно Ваўранюк, льецца вясёлая песня. Адны мнуць, другія трэплюць лён.

А які лянок!

— Сеем лён, як загадвае навука, — тлумачыць звеннявая. — Па аблогах пасля шматгадовых траў... Каб нікому не было крыўдна, з кожнага дома прызначаем у звяно па аднаму чалавеку. Кожнаму-ж хочацца 2—3 тысячы рублёў атрымаць дадаткова. Улічваем працу стоога па колькасці і якасці. Праўленне і партыйная арганізацыя дапамагаюць нам. Асабліва таварыш Барысюк. Заўсёды і парадку дзельную даець і дапаможа. Калі, напрыклад, лён выцерабілі і абмалацілі, то той-сёй з членаў звяна палічыў, што можна і адпачыць. Але сакратар папярэдзіў: «Спрадвеку прынята лічыць, што лён нараджаецца двойчы: у полі і ў мачыле. Старадаўнюю прыказку нельга забываць. Давайце хутчэй лянок пад жнівеньскія росы!»

...Ля варот канторы «Заготлён» шафёро крута затамразіў.

— Адкуль? — запытаў прыёмшчык.

— З калгаса імя Горкага, — адказала жвавая жанчына, лёгка саскочыўшы з кузава, і дала: — Лянок майго звяна...

Калі звязкі лёну выгрузілі і ўважліва правярылі, прыёмшчык сказаў:

— Абпадавала Вольга Якаўлеўна! Прымем тваю прадукцыю 18 нумарам.

Н. ПІНЧУК.

Калгас імя Горкага, Брэсцкі раён.

Дзевяць дачок

ВЕСЕЛА і ўрачыста выглядаў домік на ўскраіне вёскі Баяры, калі ў гасці да маці-герані Веры Залескай сабраліся ўсе яе дзевяць дачок.

— А, дочухна-ж мая! Як-жа ты пахарашэла, — радасна сустракала маці Сіму, якая працуе ў калгасе «Комсомолец» і вучыцца завочна ў сельскагаспадарчым тэхнікуме.

— А ты што спынілася? Праходзь смялей у хату. Пакажы, як падрасла мая ўнучка?! — звярталася маці да замужняй дачкі Вольгі.

У гэтым доміку выраслі ў маці ўсе яе дзевяць дачок. Іх працай цяпер ганарацца ў калгасе «17 верасня». Хто лепш можа выпайць цялят, як не Фэля — сярэдняя дачка Веры Іосіфаўны? Каго часта хваляць у нявіжскай раённай газеце «Чырвоны сцяг»? Аўгінню Залескую — лепшую даярку калгаса.

Шмат гора напаткала старэйшых дачок Веры Іосіфаўны. У панскай Польшчы яны маглі быць толькі найміткамі. «У вашага бацькі, дзеткі, і бульбы не хопіць на ўсіх вас», — скардзілася яна тады на свой лёс.

Толькі пры савецкім ладзе дзеці Залескай пачалі вучыцца. Старэйшыя сёстры пасля Вялікай Айчыннай вайны пайшлі працаваць на жывёлагадоўчыя фермы, на калгасныя палі і гароды. Малодшыя, Надзя і Рая, канчалі сямігодку. Маруся і Вера паехалі ў Мінск, каб дапамагчы ў аднаўленні разбуранай вайной прамысловасці беларускай сталіцы.

Мінула яшчэ колькі год. Умацавалася гаспадарка калгаса. Яго даходы дасягалі васьмі і дзевяці мільёнаў рублёў у год. Сям'я Веры Залескай пачала жыць заможна і культурна. Дочкі штогод працоўвалі да двух тысяч працадзён, на якія атрымлівалі не менш 400 пудоў збожжа, ад 20 да 25 тысяч рублёў грашыма.

Цяпер ужо не толькі лён, але і жывёлагадоўля пачала даваць гаспадарцы мільённыя даходы. Рэзка павялічыўся адкорм свіней, падвоіўся надой малака.

— Яшчэ які гадок, і нашу Ліпу не пазнаеш, — радавалася поспехам калгаса старэйшая дачка Вера, якая працуе зараз на Мінскім заводзе «Большэвік». — Кліч мужа, Аўгінька, ды пройдземся за Баяры, паглядзім, што будуць у Высокай Ліпе.

Сёстры доўга аглядалі родныя мясціны.

— А як у цябе з надоямі малака? — пацікавілася Вера. — Хутка дагоніш амерыканцаў?

— І даганю. Па надоях наш калгас заняў другое месца ў раёне. За сем месяцаў я надаіла па 1 929 літраў малака ад кожнай каровы. К канцу года можа і да 3 000 дацягну.

— Дацягнуць можна, калі даць кароўкам добрага корму, — умяшалася ў гутарку малодшая сястра, будучы аграном Сіма Залеская.

— Ды ўжо-ж! Корму ў нас якраз не бракуе. У адным толькі зялёным канвееры да 300 гектараў сеяных траў. Вось-бы статак крыху павялічыць...

Калгаснікі ўжо летась сабралі па 13,5 цэнтнера збожжа і па 164 цэнтнеры бульбы з гектара. На 100 гектараў угоддзяў атрымалі 164 цэнтнеры малака і 30 цэнтнераў мяса. Але гэта было толькі пачаткам. Работнікі жывёлагадоўчых ферм абавязаліся за адзін год падвоіць здачу і продаж дзяржаве мяса і малака. Сёлета калгас дасць краіне 850 тысяч кілограмаў малака і 2 100 цэнтнераў мяса. А ў 1960 годзе на кожныя 100 гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў намечана атрымаць 402 цэнтнеры малака і 110 цэнтнераў мяса.

Каб забяспечыць такі рост пра-

дукцыйнасці грамадскай жывёлагадоўлі, калгаснікі ўмацоўваюць кармавую базу. Кожнай карове даецца ў дзень да 40 кілограмаў зялёнай падкормкі. Ранней вясной ім давалі зялёнае жыта, пасля канюшыну ў сумесі з цімафееўкай, кукурузу, кармавы лубін, сыра-дэлю.

Дочкі колішняга бедняка, як сапраўдныя гаспадары арцельных багаццяў, хадзілі па сядзібе.

— Глянь, Верачка, на нашы свінарнікі! — гаварыла Аўгіня. — За год пабудавалі. А ўсё з таго саману. Сёлета мы больш 500 галоў свіней ужо адкармілі і яшчэ 300 стаіць на адкорме. Мы-ж абавязаліся даць краіне 1 556 цэнтнераў свініны.

— І дасць?

— А як-жа. Мы толькі ад першага апаросу выгадалі больш тысячы парасят.

Сёстры спыніліся каля высокага цаглянага збудавання.

— А гэта будзеца наш калгасны клуб. На яго адпушчана мільён трыста тысяч рублёў. Унізе будзе вялікая кінозала, на другім паверсе — бібліятэка, радыёвузел, пакой для гурткоў.

— Добра жывеш, сястрыца! — сказала малодшая Сіма. — Як скончу тэхнікум, дык і я папрашуся на працу ў родны калгас.

А. МАТУСЕВІЧ

Калгас «17 верасня»,
Нявіжскі раён.

Уся сям'я сабралася разам. Як-жа з такога выпадку не сфатаграфаваліся?

У сапраўдным мастацкім творы павінна адлюстроўвацца праўда жыцця. Вядома, не фатаграфічна, а глыбока тыпова, сілай майстэрства, здабытага з масы штодзённых падзей і з'яў. Такая праўда знайшла сваё адлюстраванне ў новым рамане Івана Шамакіна «Крыніцы».

Апісанія ў кнізе падзеі адносяцца да часу нядаўняга і знамянальнага ў нашым жыцці. «Гэта была восень вялікага руху, — піша аўтар, — восень разумнага перамяшчэння кадраў з кабінетаў устаноў, з цэхаў заводаў у майстэрні МТС, у калгасы, бліжэй да зямлі. Тысячы людзей пакідалі абжытыя месцы і ехалі туды, куды клікала партыя». Дзея рамана ахоплівае перададзены гэтай восені і наступны год бурнай ломкі застарэлай сістэмы кіравання сельскай гаспадаркай.

Галоўны герой рамана — новы дырэктар Крыніцкай школы Міхась Кірылавіч Лемяшэвіч. З'яўляецца ён у калгасе напярэдадні восені, якая змяніла жыццё калгаснай вёскі. Чалавек рэдкай прынцыповасці і шчырасці, ён адразу ж уваходзіць у жыццё, як актыўны змагар. Увесь яго ўнутраны склад такі, што ён проста не ўмее стаяць убаку ад самой гушчы жыцця, ад цэнтра барацьбы. Энергія і актыўнасць натуры накіравала студэнта педвучылішча Міхася Лемяшэвіча ў партызанскія лясы, яна ж адарвала яго ад спакойнай кабінетнай працы над дысертацыяй і прывяла да цяжкай і клапатлівай работы ў сельскай школе. Лемяшэвіч ішоў у школу, каб набыць практычны навык педагогічнай работы, праверыць неабходнасць і мэтанакіраванасць сваіх вучоных прац па педагогіцы. Але і тут натура не дала яму замкнуцца ў вузкіх рамках, а ўцягнула ў агульнае жыццё калгаса і раёна.

Па-сапраўднаму таленавіты той твор, які мае адзін стрыжань, адзі-

„Крыніцы“

ную душу, якая ўсё прыцягвае і змацоўвае. Такім стрыжнем І. Шамакіну ўдалося зрабіць свайго Лемяшэвіча — чалавека вялікай душы і светлых ідэалаў. Усе дзеючыя асобы рамана так ці інакш сутыкаюцца з ім. І іменна ў параўнанні з Лемяшэвічам асабліва ясна відаць, наколькі нікчэмны і нізкі зваднік Арэшкін, наколькі чужы народнай справе гаварун і сябелюб Бародка, наколькі тупы і невук няздатны старшыня Патап Махнач.

Разам з тым Міхась Лемяшэвіч не кананізаваны вобраз праведнага святога. Гэта жывы чалавек, у якога ёсць свае недахопы: часам ён памыляецца, захапляецца. Але не памыляецца толькі той, хто нічога не робіць. Лемяшэвіч-жа ўвесь у дзеянні, у руху, у пошуках, у роздуме. Высокая патрабавальнасць да сябе і людзей, жаданне ва што-б там ні стала знайсці правільную і сумленную дарогу ў жыцці немінуха прыводзяць Лемяшэвіча да перамогі над сваімі памылкамі і слабасцямі.

Востра і непрымірыма сутыкаюцца ў рамане людзі розных жыццёвых прынцыпаў. Сакратар райкома Арцём Бародка прызвычаіўся любавання сабой, сваім уменнем кіраваць, весці за сабой масы, красамоўнічаць на сходах. Гэтая натура самалюбівая і ганарыстая, якая не церпіць прэрэчанняў. Яму здаецца, што людзі ў раёне існуюць для яго, а не ён для людзей. «Гняцеш ты, Арцём, сваім аўтарытэтам людзей, глушыш іх ініцыятыву», — заўважае яму стары камуніст Валатовіч. «Я шэсць год цягну раён!» — ганарыста адказвае Бародка, прымаючы сяброўскую крытыку Валатовіча за жаданне падкапацца пад яго і заняць месца першага сакратара райкома. Цэлым радам учынкаў, не вартых звання камуніста і сумленнага чалавека, Бародка выкрывае сябе ў вачах калектыву і партыйнага кіраўніцтва. Народ, разгледзеўшы сапраўдны твар раней усімі паважанага сакратара, адхіляе яго ад кіраўніцтва раёнам. Пісьменніку ўдаецца паказаць, што справа тут не ў разладзе Бародкі з Лемяшэвічам, Валатовічам або Жураўскім, а ў тым, што ён забыў абавязак сапраўднага камуніста ва ўсім і ўсюды сумлення служыць народу.

Вялікай удачай аўтара з'яўляецца вобраз урача Наталлі Пятроўны Марозавай, якая к канцу рамана стала жонкай Лемяшэвіча. Усё жыццё гэтай

маленькай, кволай жанчыны — падзвіг у імя абавязку і любові. І выконвае яна свой абавязак спакойна, без высокапарных слоў і думак, як быццам робіць адзіна магчымую для сябе справу. Але людзі бачаць тое, чаго не заўважае за сабой сама Наталля. Яны ўсёй душой прывязаліся да гэтай працавітай жанчыны. «Яе клікалі на сустрэчу франтавіка, на вяселле — і яна танцавала там і спявала, шчыра радуючыся шчасцю людзей. Да яе прыходзілі жанчыны з вялікім горам сваім — паведамленнем аб смерці мужа ці сына, і яна плакала разам з імі над іх і над сваім горам». «Наша Наташа», — гаварылі пра яе ласкава. Страціўшы на вайне мужа, Наталля Пятроўна доўгія гады не можа забыць яго. І толькі тады, калі на яе шляху стала сапраўднае, непераадольнае пачуццё, яна палічыла, што мае права на новае, жаночае шчасце. Яе вобраз, напісаны ўсхвалявана і тонка, захапляе сваёй жаночасцю і паэтычнасцю. Нам вельмі правільнымі здаюцца словы аднаго з герояў кнігі, калі ён просіць Наталлю Пятроўну дараваць яму не зусім прыстойны ўчынак: «Ты наша сумленне, Наташа. Даруй. Не асудзі».

На першы погляд як быццам вельмі звычайныя справы адбываюцца ў Крыніцах. Прыехаў у школу новы дырэктар. Рашэнні партыі па-новаму павярнулі жыццё калгаса. На месца старога старшыні, якога народ не любіў, выбралі новага, спрактыкаванага і чулага Валатовіча. Замест дэмагога Бародкі стаў сакратаром райкома сапраўдны камуніст Жураўскі. Інакш пайшлі справы і ў МТС. Прачнуўся Рашчэня, які ўпаў было ў смутак і апатыю. Таленавіты і энергічны Сяргей Касцянок стаў галоўным інжынерам. Перажыў першае расчараванне слаўны хлопец Алёша Касцянок. Тое-сёе пачала разумець у жыцці пустышка Рая. Не абышлося і без сумных падзей, калі ўспомніць смерць усімі любімага старога настаўніка Данілы Платонавіча і разбітае сэрца Сяргея Касцянка, які тры гады кахаў Наталлю Пятроўну.

Кніга напісана пра самае звычайнае жыццё самых звычайных савецкіх людзей. Аднак з самага пачатку яна глыбока хвалюе чытача, бо галоўная думка твора бясконца яму блізкая — аб прамых і сумленных шляхах да шчасця, да якога няспынна імкнуцца людзі. «Імкнуцца гэтак-жа няспынна, як няспынна струменяць свае чыстыя воды вечна жывыя крыніцы».

Ліяна ДАСКАЛАВА

Мы не драмлем

(Урывак)

Калі на ложку промень заўладарыць
І загадае вейкі расчыняць,
І абшчарэпяць шыю мне дзве пары
Вільготна-цёплых, мілых ручанят, —

Я трапячу любоўю невымернай,
Любоўю маці ўсіх эпох-вякоў,
І прысягаю клятвай самай вернай,
Што да маіх сыночкаў-галубкоў

Рука бандыцкая не дакранеца!..
У іх блакітны дзень я не драмлю.
Мая любоў, што распірае сэрца,
Свяшчэнным гневаў ступіць на зямлю.

І будзе помсціць, і ў любы закутак
Няшчаднай карай з'явіцца яна —
За кроў дзяцей, за горкі матчын смугак,
За ўсе пакуты, што нясе вайна.

О, дзеці!..
Складачкі на пухлых ручках,
І лепятанне ў вуснах немаўлят,
І каснічкі ў кудзерках-завітушках —
Хіба мілей што ведае зямля!

І хоць мая любоў магла-б змясціцца
На пульхнай шчочцы ў ямачцы адной —
Яна ніякай сіле не скарыцца,
Яе ніякай не змагчы вайной!

Не, і ўявіць таго не можа вораг,
На што-б хапіла ў маім сэрцы сіл!
Я-б дні і ночы у лабараторыях
Знішчала смерць разносную — бацыл,

Па ўсёй зямлі пратэсты падымала-б,
Хоць смерць у сэрца дула навяла,
І, нібы Робсан, песню-б заспявала,
І, нібы песня, смелаю-б была.

Я-б, як Раймонда, без развагі, мужа,
Лягла грудзьмі, каб не прайшоў цягнік;
Я-б незлічонай стала і нязрушнай,
Каб ні адзін забойца не пранік;
Слязьмі-б змачыла порах, каб вінтоўкі
Не слалі куль, гарматы не раўлі;
Сто раз памёрла-б за хвіліну, — толькі-б
Яны, народжаныя мною, жылі!

Усё, што мае добры сэнс на свеце,
Злілося сёння ў поклічы адным:
Мір адстаім!
Спакойна спіце, дзеці!
Для вашай долі мір мы адстаім!

Пераклад з балгарскай мовы Ніла ГІЛЕВІЧА.

Імя таленавітай паэтэсы Ліяны Даскалавай вядома шырокаму колу балгарскіх чытачоў.

Л. Даскалава нарадзілася ў 1927 годзе ў сяле Пяршчыца, непадалёк ад Плёўдзіва. Скончыла гімназію ў горадзе Дзімітраве, а затым юрыдычны факультэт універсітэта ў Сафіі. Першы зборнік паэтэсы «Калі мары збываюцца» выйшаў у 1953 годзе. У 1955 годзе была выдадзена другая кніга Даскалавай — «Белыя чароды».

У мінулым годзе Л. Даскалава наведла Савецкі Саюз і зараз рыхтуе да друку новы зборнік вершаў, прысвечаны савецкім людзям. Сёлета паэтэса зноў пабывала ў нашай краіне, наведла і Беларусь і яе сталіцу Мінск.

«Як маці траіх дзяцей, — піша паэтэса, — мяне асабліва хваляе барацьба за мір, якая еднае жанчын усяго свету. Таму значная частка маіх вершаў прысвечана барацьбе за мір». На здымку: Ліяна Даскалава ў Мінску.

12 кастрычніка 1943 года — памятны дзень для народаў Савецкага Саюза і Польскай Народнай Рэспублікі.

У гэты дзень польская дывізія імя Тадэуша Касцюшкі ў вёсцы Леніна Горацкага раёна Магілёўскай вобласці прыняла першы бой супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў на савецкай зямлі, абараняючы гонар і незалежнасць сваёй Радзімы. Польская дывізія сумесна з савецкімі войскамі прарвала на гэтым участку фронта добра ўмацаваную абарону немцаў і адкінула іх далёка назад. Сумесны ўдар у вёсцы Леніна значна палегчыў становішча савецкіх войскаў на іншых участках фронта. За гераізм, праяўлены ў змаганні з ворагам, больш 200 воінаў польскай дывізіі былі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі, а 5 чалавекам прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

12 кастрычніка польскі народ назваў Днём стварэння Польскага войска.

Польскі і савецкі народы шануюць памяць герояў, якія загінулі смерцю адважных каля вёскі Леніна. Гэтай гістарычнай даце польскія спартсмены-матацыклісты прысвяцілі мотакрос.

На здымку: спартсменкі Лігі сяброў салдата на прывале на участку Мінск — Орша. Злева направа: майстры спорту Тэрэза Фронт, Станіслава Паўляк і спартсменка Альфрэда Дэмпе.

Фото Н. Гацко.

Звесіўшы ногі ў ваду, ся-
дзіць на плыце бронзавы ад
загару барадаты чалавек і
з цікавасцю пазірае на аку-
лу, якая плыве ў некалькіх
метрах ад яго. Другі, такі-ж
голы і барадаты, стаіць за
рулём, трэці ўважліва чы-
тае кнігу, двое заняліся ра-
дыёперадатчыкам, адзін
спіць.

Плыт невялікі: у даўжы-
ню ён некалькі перавышае
10 м, у шырыню — каля
6 м. Над галавой — гарачае
сонца тропікаў; навакол, на
тысячы кілометраў — бяз-
межныя воды Ціхага акіяна.
Самым дзіўным, аднак, з'яў-
ляецца тое, што гэтыя людзі
не падобны на пацярпеўшых
караблекрушэнне яны вы-
глядаюць спакойнымі, здоро-
вымі, вясёлымі, нібы знахо-
дзяцца не сярод акіяна, а
робяць маленькую прагулку
па Волзе або Дняпры.

На плыце яны аказаліся
па добрай волі: ужо больш
месяца навуковая экспеды-
цыя нарвежскага гісторыка
Тура Хейердала знаходзіцца
ў дарозе, выконваючы здзіў-
ляючы па смеласці пераход
на плыце ад берагоў Поў-
днёвай Амерыкі да астравоў
Палінезіі.

На плытах праз Ціхі
акіян — найвялікшы акіян
зямнога шара?!

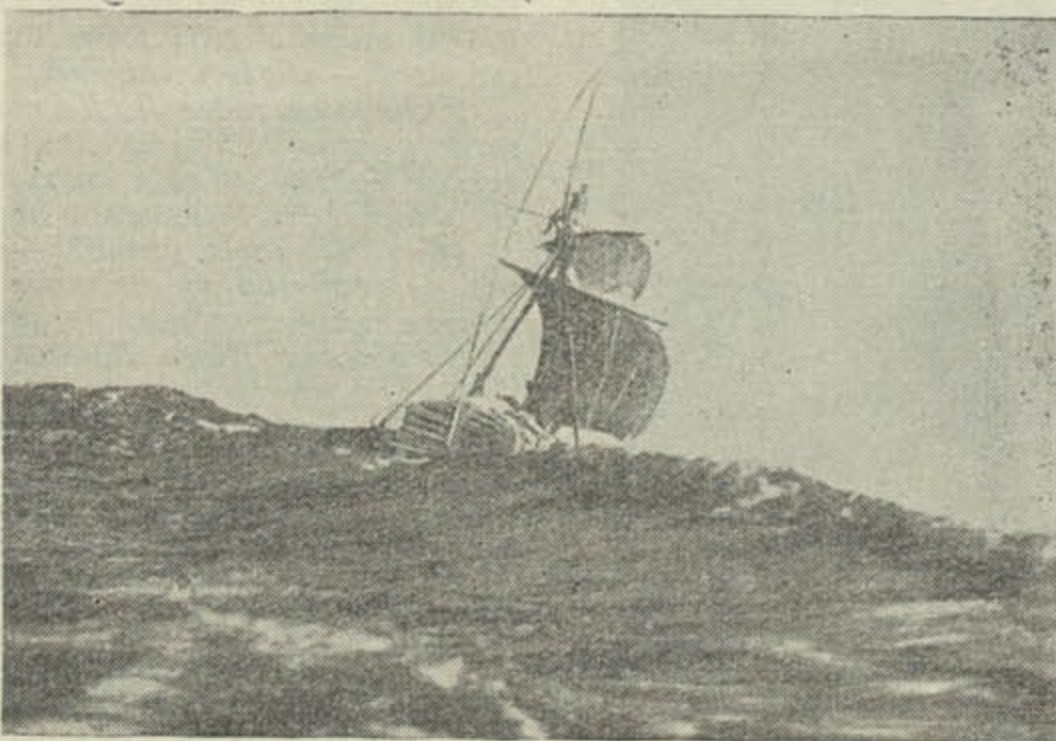
Вучоныя смяяліся; ніхто
не хацеў усур'ез абмяркоў-
ваць гэтае пытанне. Тады
Хейердал задумаў пабуда-
ваць такі-ж самы плыт, на
якіх плавалі індзейцы. І пе-
раплыць Ціхі акіян, каб да-
казаць, што гэта магчыма.

Мала хто верыў у поспех
экспедыцыі. Пасол адной з
вялікіх дзяржаў, — успамі-
нае Хейердал, — прасіў ад-
мовіцца ад падарожжа, па-
куль не позна, і ў заключэн-
не гутаркі сказаў: «Вашы
бацька і маці будуць вельмі
засмучаны, калі даведаюцца
аб вашай смеласці». Адзін
адмірал запэўніваў, што
плыт зломіцца на хвалях;
нехта заявіў, што бярвенні
намокнуць і патонуць. Мара-
кі аднадушна гаварылі, што
справа скончыцца дрэнна...

Усё гэта гучала вельмі
сумна, але Хейердал цвёрда
верыў у здольнасць стара-
жытных людзей перасякаць
акіяны на плытах і лодках.
Не задумаліся і астатнія
пяцёра ўдзельнікаў экспеды-
цыі. Усе яны былі людзі ад-
важныя, вытрыманыя, упар-
тыя. Сам Хейердал і двое
яго сяброў змагаліся супроць
фашыстаў, а адзіны швед
сярод нарвежцаў — Бенгт
Даніэльсан — быў спракты-
каваным падарожнікам.
Нельга аднак не адзначыць і
таго, што ні адзін з шасці
смельчак не быў мараком.

Плыт зрабілі з бальзавага

Падарожжа

«Кон-Цікі» ў момант шторму.

на „Кон-Цікі“

*Сотні год падарожнікі і вучоныя самых розных краін
свету даследуюць нашу Зямлю. Колькі выдатных імён
і найвялікшых адкрыццяў стала вядома чалавецтву!
Паглядзім на карту свету — і здаецца, няма ўжо кутка,
куды-б не ступіла нага чалавека, куды-б не пранік яго да-
пытлівы позірк, чаго не пазнаў-бы яго праніклівы розум.*

*Але гэта толькі так здаецца. Мудрая кніга прыроды
пазнана і прачытана яшчэ далёка не да канца. І таму
кожная новая яе старонка, адкрытая для чалавецтва,
з'яўляецца найвялікшым дасягненнем, якое выклікае
заслужаную павагу і захапленне тымі шукальнікамі на-
вукі, хто ідзе на пошукі невядомых старонак без страху,
з велізарнай верай у сілу навукі, у сілу чалавечых па-
знанняў.*

*Ніжэй мы друкуем нарыс аб такіх самаадданных і сме-
лых шукальніках.*

дрэва, драўніна якога ўдвая
лягчэй корка. Бярвенні звя-
залі вярхоўкамі, зверху зрабі-
лі насціл з бамбуку. З бам-
буку-ж зрабілі невялікую
каюту; затым паставілі дзве
мачты, якія звязалі вяршы-
нямі. Да іх прымацавалі ча-
тырохвугольны парус з ры-
сункам Кон-Цікі — легендар-
нага продка палінезійцаў,
які, паводле легенды, пры-
вёў на астравы Палінезіі
свой народ. Плыт так і на-
зваўся: «Кон-Цікі». Увогуле
ён з'яўляўся дакладнай ко-
піяй старадаўніх індзейскіх
плытоў.

Усё гэта добра, скажаце
вы, але плытамі звычайна
карыстаюцца, калі трэба
плысці ўніз па цячэнню,
акіян-жа — не рэчка. Пра-
вільна. Але справа ў тым,
што і ў акіяне ёсць цячэнні.

Сярод іх асабліва вядомы
Гольфстрым — цячэнне, якое
ідзе ад берагоў
Амерыкі і ацяпляе Поўноч-
ную Еўропу. Ёсць такія ця-
чэнні і ў Ціхім акіяне. Адно
з іх — Поўднёвае экватар-
ыяльнае цячэнне — ідзе ад
берагоў Перу да Палінезіі.
Яго якраз і задумаў выка-
рыстаць Тур Хейердал.

28 красавіка 1947 г. шас-
цёра адважных падарожнікаў
пачалі сваё дзіўнае плаванне.

Паглядзіце на фатаграфію
ўверсе: плыт ледзь відаць
сярод хваль. Калі яшчэ
ўявіць, што да бліжэйшай
зямлі тысячы кілометраў,
што пад плытам — чатырох-
кілометровая тоўшча вады,
што параходы ў гэтай частцы
Ціхага акіяна амаль не су-
стракаюцца, то міжволі ад-
чуеш страх перад стыхіяй.

Трэба мець велізарную муж-
насць, каб адважыцца на
нешта падобнае.

...Чатырохметровая хваля
імкліва набягае з кармы.
Праз некалькі секунд яна аб-
рушыцца на плыт — і ад
яго, відаць, застануцца адны
шчэпкі. Секунда, другая... і
плыт лёгка, як корак, узля-
тае ўверх, а затым павольна,
спакойна апускаецца ўніз.
Зноў набягае хваля, зноў
плыт узлятае ўверх, затым
ўніз... Вада, што трапляе на
плыт, тут-жа спадае праз
шчыліны паміж бярвеннямі.
Аказваецца, старадаўнія ін-
дзейскія плыты былі надзвычай-
ным сродкам падарожжа па
акіяне.

Асабліва цяжка даваліся
першыя дні, калі падарожні-
кі яшчэ не навучыліся кіра-
ваць плытом; потым усё
ўвайшло ў сваю каляіну.
І дзень за днём, тыдзень за
тыднем плыт ішоў на захад.

Навокал кіпела жыццё.
Увесь час праносіліся лятучыя
рыбы, здольныя выскок-
ваць з вады і некаторы час
несціся ў паветры. Сустрэка-
ліся дэльфіны, кіты, якія
часам падплывалі на некаль-
кі метраў да плыты; шмат
было тунцоў, макрэлей;
амаль нязменнымі спадарож-
нікамі плыты былі акулы.
Паколькі лятучыя рыбы час-
та падалі на плыт, то
«першы абавязак кога, як
толькі ён прачынаўся рані-
цай, — піша Хейердал, —
закрываць у тым, што ён
выходзіў на палубу і падбі-
раў усіх лятучых рыб, якія
зрабілі на працягу ночы па-
садку на плыт». Рыбу тут-
жа смажылі, а таксама вы-
карыстоўвалі як нажыўку
для больш буйнай рыбы.

«Звычайна, — гаворыць
Хейердал, — даволі было
папярэдзіць кока за 20 хві-
лін, калі мы хацелі атрымаць
на абед свежую рыбу». Кок
(ім па чарзе былі ўсе ўдзель-
нікі экспедыцыі) тут-жа за-
кідаў самаробную вудачку —
і праз некалькі хвілін рыба
ўжо білася на палубе. Акра-
мя рыбы, можна было ўжы-
ваць у ежу і планктон — най-
драбнейшыя марскія арганіз-
мы, якія плаваюць у акіяне
ля самай паверхні. Яго вы-
лоўлівалі спецыяльнай сет-
кай і елі ў сырым або вара-
ным выглядзе; наогул, павод-
ле слоў Хейердала, «памерці
з голаду было немагчыма».

Акулы спачатку ўнушалі
падарожнікам вялікую пава-
гу. Але паступова асцерагалі-
ся іх менш і хутка пачалі ў
вялікай колькасці лавіць іх
на кручок, прывязаны да
сталёвага тросіка. Урэшце,
справа дайшла да таго, што
акул пачалі лавіць... рукамі!
Калі ўспомніць, што звычай-
на акулы мелі ў даўжыню
2—3 м і валодалі велізарнай

сілай, то нельга не дзівіцца экіпажу «Кон-Цікі».

Справа адбывалася так: кавалкам рыбы акулу падманьвалі да самага пльта, знянацку хапалі яе за хвост і, рэзкім рухам выхапіўшы яго з вады, прыціскалі да бярвенняў. Акула адразу траціла большую частку сілы і энергіі: без хваста яна нічога не магла зрабіць.

У пачатку ліпеня ўзняўся жорсткі шторм, пяціметровыя хвалі адна за другой абрушваліся на пльт. «Асобныя грабяні з шыпеннем несліся на вышыні 6—8 м, — успамінае Хейердал. — Усе мы, сагнуўшыся ў тры пагібелі, з цяжкасцю ўтрымліваліся на палубе...»

21 ліпеня амаль не здарылася бяды. Герман Ватсінгер упаў у ваду, і заразжа пачаў адставаць, бо пльт рухаўся са значна большай хуткасцю, чым плавец. Ватсінгер прыкладаў адчайныя намаганні, каб дагнаць пльт, але з кожнай секундай прыкметна адставаў... «Раптам мы ўбачылі, што Кнут кінуўся з пльта і нырнуў галавой уніз у акіян. У адной руцэ ён трымаў выратавальны пояс і пльт, апіраючыся на яго». За вяроўку, прывязаную да выратавальнага пояса, абодвух хутка выцягнулі на пльт.

Пасля 97-дзённага плавання, прайшоўшы на пльце каля 8 тыс. км па Ціхім акіяне, «Кон-Цікі» дасягнуў мэты. Так закончылася гэтае дзіўнае падарожжа, якое з'яўлялася адной з самых адважных і выдатных навуковых экспедыцый апошняга стагоддзя. Сваім плаваннем Хейердал даказаў існаванне ў старажытнасці сувязей паміж Палінезіяй і Амерыкай.

Падарожжа на «Кон-Цікі» выклікала нямала перайманняў. Адным з найбольш здзіў-

ляючых і ў той-жа час каштоўных з пункту погляду навукі было плаванне Бамбарда.

У 1952 г. малады французскі ўрач Бамбард 63 дні, адзін, на гумавай (!) лодцы пераплыў Атлантычны акіян. Цікава, што харчаваўся ён выключна тым, што даваў яму акіян, і піў горка-салёную марскую ваду: калі ён дасягнуў вострава Барбадоса (ля берагоў Амерыкі), аварыйны запас прадуктаў харчавання заставаўся някранутым.

Плаванне было выключна цяжкае. Бамбард быў адзін. Часам яго ахопліваў панічны страх. Ён цяжка хварэў на дызентэрыю. Але Бамбард не здаваўся, упарта працягваў падарожжа і, страціўшы 23 кг вагі, змучаны, хворы, дасягнуў усё-ж Амерыкі, прайшоўшы на маленькай лодцы 5 тыс. км па акіяне.

У 1954 г. амерыканец Віліс у адзіночку паўтарыў плаванне «Кон-Цікі». На такім-жа бальзавым пльце за 115 дзён плавання ён прайшоў 11 тыс. км ад Перу да вострава Самоа. Вілісу ў той час быў 61 год. За час экспедыцыі ён ледзь не загінуў, зваліўшыся з пльта. Ён пачаў хутка адставаць... Нечакана Віліс адчуў у руцэ тонкую леску, на якую лавіў акул. І вось, павольна, асцярожна, ён пачаў падцягвацца да пльта. Калі леска парвецца — усё скончана... Але леска вытрымала...

Небяспечнейшыя падарожжы па акіяне на пльтах і лодках прадаўжаюць прыцягваць увагу. Магчыма, што ўжо ў бліжэйшы час мы зноў пачнем пра смельчакоў, якія рызыкнулі ў невялічкіх суднах пусціцца ў небяспечнейшае плаванне.

І. ШЫШКІН,

правадзейны член Геаграфічнага таварыства СССР.

Пасля выдатнага ўлову. Анулы на палубе «Кон-Цікі».

Паходжанне і сутнасць рэлігійнага сектанцтва

ДА ЛІКУ рэлігійных перажыткаў, што яшчэ захаваліся ў свядомасці некаторай часткі савецкіх людзей, адносяцца і веравучэнні, якія прапаведваюцца рознымі сектамі.

Некаторыя думают, што «хрысціянства» і «хрысціянская рэлігія» — нешта адзінае цэлае. На самай справе хрысціянская рэлігія, як і ўсякая іншая, з пачатку свайго ўзнікнення ніколі не была адзінай.

Адны хрысціянскія цэрквы ўзніклі некалькі стагоддзяў таму назад, другія — пазней. Некаторыя адкалоліся ад паноўчых цэркваў — каталіцкай, праваслаўнай — і ўтварылі секты.

Усе рэлігійныя секты прапаведваюць антынавуковую ідэалогію: веру ў бога, цуды, замагільнае жыццё; заклікаюць веруючых пасіўна чакаць дапамогі ад «нябеснага збаўцеля»; адводзяць ад адзіна правільнага шляху барацьбы з сапраўднымі ворагамі народнай галечы, гора і пакут — памешчыкамі, капіталістамі і кулакамі; прапагандуюць адыход ад барацьбы за лепшае жыццё на зямлі; стараюцца прымірыць з гвалтаўнікамі; штурхаюць на пустыя і бесплодныя мары аб шчасці ў царстве нябесным.

Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю і савецкую ўладу многія завадзілі сектанцкіх арганізацый сустрэлі з непрытоенай злосцю. Яны заклікалі да паўстанняў, да непадначалення Советам. Прыкрываючыся заповеддзю «не забі», сектанцкія верхаводы заклікалі веруючых адмаўляцца ад службы ў Чырвонай Арміі, не ўдзельнічаць у абароне маладой Савецкай рэспублікі. Антысавецкая дзейнасць сектан-

таў выявілася і ў перыяд масавай калектывізацыі. Яны распаўсюджвалі антысавецкія чуткі аб тым, што ўступіўшых у калгас будучы клеймаваць «пячаткай антыхрыста», што калектывізацыя сельскай гаспадаркі сведчыць аб набліжэнні «канца свету», таму трэба рэзаць жывёлу, не плаціць падаткаў, не выходзіць на работу, не апрацоўваць зямлю.

Перамога сацыялізма ў нашай краіне канчаткова падарвала карэнні рэлігіі. Не стала эксплуатацыі чалавека чалавекам, ліквідаваны беспрацоўе і галеча, ажыццёўлена сапраўдная культурная рэвалюцыя. Усё гэта паслужыла прычынай масавага адыходу працоўных ад рэлігіі і сектанцкіх веравучэнняў.

Сектанцтва ставіць рэлігію на першае месца ў жыцці, стараецца адарваць і ізаляваць веруючых ад грамадства, адвесці ад барацьбы за жыццёвыя інтарэсы працоўных. Усе імкненні сектанта замыкаюцца ў рамкі свайго вузкага свету, абшчыны. У цэнтры яго — малітоўны сход і пропаведзь аб тым, што ўсё жыццё чалавека прадвызначана богам, што хутка прыйдзе «канец свету». Усё, што выходзіць за межы абшчыны, у сектантаў лічыцца грахоўным. Заняткі людзей, усе іх імкненні — усё гэта пустое, гавораць сектанты. Сапраўднае шчасце чалавека — не ў зямным жыцці, не ў змаганні за тое, каб зрабіць яго шчаслівым і радасным, бо зямное жыццё — часовае існаванне, а яго радасці — ашуканства. Сапраўднае жыццё будзе пасля смерці — на нябёсах, аб чым чалавек і павінен думаць.

Сектанцкія малітвы, пропаведзі, песні ставяць мэтай атруціць у чалавека веру ў свае сілы, заглушыць волю, пасеяць песімізм і роспач, унушыць чалавеку, што ён — слабая, грахоўная істота, якая нічога не варта. Усведамленне сваёй нікчэмнасці і бездапаможнасці — самая каштоўная якасць веруючага сектанта.

Знаходзячыся пад уздзеяннем такіх павучанняў, сек-

тант неприметна для сябе паддаецца іх уплыву. Ён адыходзіць ад удзелу ў грамадскім жыцці, ад чытання літаратуры і газет, наведвання кіно, тэатра, сходаў, пазбягае сяброў, адасабляецца, усё думае аб адным, што хутка прыйдзе «канец свету», што ўжо наогул нічога не трэба.

Людзі, якім удалося вырвацца з-пад уплыву гэтых веравучанняў, успамінаюць аб сектанцтве, як аб страшэнным сне, і бясконца ўдзячны тым, хто абудзіў іх да творчага жыцця. Так было, напрыклад, з двума вучаніцамі Чэрнігаўскага кааператыўнага тэхнікума Ляпехай і Беднай. Сябры заўважылі, што дзяўчаты пачалі адасабляцца ад калектыву, не захацелі ні з кім сябраваць, перасталі хадзіць у кіно, браць кнігі ў бібліятэцы. Аказалася, што яны сталі сектанткамі. Шмат працы паклалі комсамольцы, каб даказаць ім памылку. Затое потым сяброўкі былі ім бясконца ўдзячны. «Вы не ўяўляеце, якую вялікую справу зрабілі для нас. Калі-б не вы, страшна нават падумаць, кім-бы мы сталі», — адкрыта прызнаюць яны.

Маладзь, трапіўшы да сектантаў, траціць самае галоўнае: веру ў свае сілы, радасць жыцця. Сектанты ўсімі сродкамі стараюцца ўтрымаць адзінаверцаў. Яны ўважліва сочаць за імі, асабліва за маладзю. Ільіна Е. з Магілёва расказвае, што калі яна, будучы сектанткай-пяцідзесятніцай, аднойчы схадзіла з сяброўкай у кіно, члены секты доўгі час не давалі ёй спакою — усё павучалі і страшылі. Яна ўсё-ж паступіла ў палітасветвучылішча, дзе дзякуючы старанням выкладчыкаў і вучняў парвала сувязь з сектай і ўступіла ў комсомол. Праз друк яна дзякавала ўсім, хто яе выратаваў, і перасцерагала маладзь, каб не паўтарала яе памылку.

Асабліва рэакцыйную ролю выконваюць сектанты-пяцідзесятнікі (яны-ж «трасуны»). На сваіх таямнічых сходах у часе малітвы яны ўзняваюць рукі і галаву ўверх, заплюшчваюць вочы, выкрываюць няскладныя словы, выюць, трасуцца, чым даводзяць сябе да прытуплення розуму, да цяжкіх псіхічна-нервовых захворванняў. Часам справа канчаецца тым, што пасля шматдзённага малення некаторыя з веруючых на глебе нервовага ўзрушэння канчаюць самагубствам або трапляюць у бальніцу для душэўна хворых.

Такі лёс напаткаў Манько Т. А. з вёскі Канстантаў (Клічаўскі раён Магілёўскай вобласці). Яна сістэматычна наведвала маленні сектантаў, у выніку захварэла на шызафрэнію і ўжо некалькі год знаходзіцца пад наглядам урачоў-псіхіятраў. А ў вёсцы Лыткіна (Кіраўскі раён Калінінскай вобласці) пасля трохдзённага малення ўсёй сям'і Смірных бабуля, каб прынесці ўсявышнему збавіцельную ахвяру, забіла свайго 11-месячнага ўнука.

Сектанты хваляцца, што яны выступаюць супроць п'янства, курэння, хуліганства, распусты, што толькі на аснове іх «евангельскай» маралі можна пазбыцца многіх заганаў; што толькі вера ў звышнатуральныя сілы можа служыць асновай высокай маральнасці; што яны стаяць за стварэнне моцнай сям'і. А на самай справе? Ад сектанта патрабуюцца, каб ён, калі яму перашкаджае сям'я, парываў з ёю ўсюкую сувязь. У 1956 годзе Алекіна О. і Мацюшэўская С. з Магілёва пад уплывам секты пакінулі сям'ю і толькі пад уздзеяннем грамадскасці вярнуліся да сямейнага ачага. А нейкая Шпунтова М., уступіўшы ў секту пяцідзесятнікаў, кінула сям'ю і стала жыць з «духоўнымі мужамі», якіх вельмі часта мяняла, як вандруючая прапаведніца. Усё гэта, як бачым, вядзе да разбурэння сям'і і бытавога разлажэння.

Сектанты шмат увагі ўдзяляюць жанчыне. Сектанты шмат гавораць, што толькі ў іх абшчынах існуе сапраўднае роўнапраўе жанчыны з мужчынай, што толькі яны змагаюцца за «моцную сям'ю», за «чыстату шлюбнага жыцця», за выхаванне дзяцей у духу «высокай хрысціянскай маралі», за хрысціянскае бытавое выхаванне. Не кожная жанчына можа разабрацца, што скрываецца за гэтымі напышчанымі фразамі прапаведнікаў.

Сектанты сцвярджаюць, што ў абшчыне жанчына роўнапраўна. Вядома, адкрыта гаварыць аб тым, што яна ў іх нявольніца, яны не могуць. Аднак, паводле іх «вучэння» жан-

чына — «слабае стварэнне»; доля жанчыны — доля, поўная ўздыхання і смутку; жонка павінна ўсё рабіць для мужа, слухаць яго, яму падначальвацца і знаходзіцца пад яго ўладай.

Аб сектанцкім «роўнапраўі» гаворыць такі выпадак. Маладая людзі Наташа Жыгальна і Георгій Капнін пазнаёміліся ў Ташкенце, запісаліся і пачалі жыць у бацькоў Жыгальнай, недалёка ад горада, дзе Наташа працавала зоатэхнікам. Вечарамі Капнін кудысьці адпраўляўся. На пытанне жонкі даваў адзін адказ: быў у сяброў, у сваіх «братоў». Неўзабаве ён патрабаваў ад жонкі, каб яна перастала ездзіць у Ташкент да сябровак, пакінула работу, нікуды не выходзіла з дому і не думала нават вучыцца ў інстытуце. Жонка катэгарычна адмовілася выканаць такое патрабаванне. Тады азвярэлы муж забіў жонку, а сам скрыўся. Гэты выпадак (адзін з многіх, якія наглядаюцца ў быту сектантаў) красамоўна сведчыць аб «роўнапраўі» жанчыны ў сектанцкай абшчыне.

Комуністычная партыя вядзе ўпартую барацьбу за здаровы быт савецкіх людзей, за сапраўднае роўнапраўе жанчын у рабоце і быту. Зыходзячы з марксісцка-ленінскай тэорыі, яна лічыць, што ўмацаванне новых адносін паміж людзьмі магчыма толькі на падставе вольнай ад эксплуатацыі калектывнай працы, на падставе заможнага і культурнага жыцця ўсіх членаў грамадства.

Перадавыя савецкія людзі паказваюць узоры маральнай стойкасці, мужнасці і гераізму ў працы і ў барацьбе з ворагамі. З комуністычнай маралі яны чэрпаюць бадзёрасць, аптымізм, непахісную веру ў свае сілы.

Але трэба памятаць, што пакуль невялікая колькасць насельніцтва знаходзіцца яшчэ пад уплывам сектанцкіх арганізацый, якія вядуць работу, процілеглую ідэалогіі нашай партыі і Савецкай дзяржавы, задача партыйных, комсамольскіх, профсаюзных і іншых культурна-асветных устаноў — удумліва і мэтанакіравана праводзіць сярод насельніцтва і асабліва сярод жанчын і маладзі палітычную, культурна-масавую і антырэлігійную работу, на канкрэтных прыкладах выкрываць рэакцыйную сутнасць сектанцкага вучэння і прапаганды.

Н. ГАРАХОВІК.

Кабета і намета

Эдуард ВАЛАСЕВІЧ

(Байка)

Адна набожная кабета
Учула звон, не разабраўшыся як след,
Што да зямлі ляціць хвастатая камета...
— Канец усім! Загіне свет!
Ото нябеснае знаменне...
Настане мор, чума, землетрасенне,
Знішчальная вайна! —
Загаласіла ў распачы яна
І бразнуўшыся ніцма на падлогу,
Маліцца пачала уедна богу:
— О, матка боская, душу хоць уратуй!
Не дай загінуць ёй у пекле...
А пад акном, праходзіла суседка Тэкля:
— Кабеціна, кінь глупства, — кажа, — не блазнуй...
Ты-ж ведаеш, што божая ласка
Не дасць ні хлеба і ні мяса...
Навошта-ж лбом падлогу малаціць?
Хадзем на ток рабіць!
— Не-не! Цяпер нічога мне не трэба...
Малю я аб адным: каб душанька патрапіла у рай,
На неба!
— Вось нецярплівая персона! Рай ёй падавай...
Ты не спяшайся дужа! Пачакай!
Не ўзнямай дарэмна звону,
Ды меней вер малітвам, забабонам...

КАСАВОКАСЦЬ І ЯЕ ЛЯЧЭННЕ

Урач Э. Е. КРАЎЦОВА

Як працуе мышачны апарат вока?

Вочы прыводзяцца ў рух з дапамогай шасці знадворных мышцаў, якімі кіруюць нервы.

Калі вочы глядзяць у адзін бок, то яны знаходзяцца ў нязменных адносінах адно да другога. Калі трэба разгледзець які-небудзь далёкі прадмет, вочы робяць рад дробных рухаў, каб атрымаць яго выразны вобраз.

Пры поўным спакоі мышачнага апарата вочы займаюць сярэдняе становішча. Цэнтр рагавіцы знаходзіцца прыблізна пасярод вочнай шчыліны; пры гэтым глыбінныя лініі аднаго і другога вока ідуць паралельна. Такі стан называюць артафорыяй (нармальным).

Аднак артафорыя сустракаецца параўнальна рэдка. Часцей глядзельныя лініі сыходзяцца або разыходзяцца. Парушэнне мышачнай роўнавагі называецца гетэрафорыяй, або скрытай касавокасцю.

Скрытая касавокасць можа быць унутранай, знадворнай, верхняй і ніжняй. Выявіць яе можна наступным чынам. Асоба, якую даследуюць, глядзіць на які-небудзь аддалены прадмет, закрывшы адно вока рукой. Прыняўшы праз некалькі секунд руку, назіраюць: засталася вока ў спакойным становішчы ці зрабіла рух. Тое-ж робяць і з другім вокам, а таксама пры позірку на блізкі прадмет. Калі пры ады-

манні рукі вока зрабіла рух, то ёсць скрытая касавокасць (унутраная, калі вока адхіляецца ў бок носа; знадворная, калі адхіляецца ад носа; верхняя, калі вока адхіляецца ўверх; ніжняя, калі адхіляецца ўніз). Скрытая касавокасць вызначаецца дакладней з дапамогай асаблівых метадаў даследавання.

Прычынамі скрытай касавокасці могуць быць асаблівасці ў анатамічнай будове мышцаў, у розніцы іх прымацавання да вока, у адлегласці паміж вачыма, у дальназоркасці, блізарукасці і г. д.

Нязначная скрытая касавокасць сустракаецца вельмі часта і звычайна не выклікае ніякіх непрыемных адчуванняў. Больш моцныя ступені касавокасці выклікаюць пачуццё стомленасці ў вачах, немагчымасць працяглых заняткаў, дваенне і г. д.

Скрытую касавокасць неабходна лячыць толькі ў тым выпадку, калі яна выклікае непрыемныя адчуванні і патрабуе прызначэння акулераў. Пры больш моцных яе ступенях патрэбна аперацыя, каб узмацніць дзеянне слабой мышцы.

Скрытая касавокасць у больш моцнай ступені іншы раз (пры стомленасці, пры знясіляваючых хваробах і да т. п.) робіцца яўнай і ператвараецца ў сталую.

Лячэнне касавокасці ставіць дзве мэты: 1) аднаўленне нармальнага зроку; 2) зні-

Доктар-акуліст Тамара Іванаўна Кручок аглядае хворую Шапялёву для перасадкі рагавіцы.

шчэнне касметычнага дэфекту.

Першая мэта важней. На жаль, дасягненне яе не заўсёды магчыма ці то з-за стану самога вока ці з прычыны позняга звароту за дапамогай. Паколькі адной з найбольш частых прычын касавокасці з'яўляецца дальназоркасць, выправіць яе ўдаецца раннім прызначэннем адпаведных акулераў, у асноўным у дзяцей трох-чатырох год, а таксама і раней.

Аднак нярэдка бацькі баяцца, што дзіця можа разбіць акулера і пашкодзіць вока. Таксама вельмі пашырана прадуматасць супроць акулераў. Пры ўважлівым доглядзе дзіцяці пашкоджання вачэй не трэба баяцца, прадуматасць-жа можна рассяяць перакананнем. Акулера трэба насіць увесь час, бо часовае ўжыванне іх не вядзе да мэты. Дзеці хутка

прызвычаюцца да акулераў і ахвотна іх носяць.

Звычайна акулера дапамагаюць хутка — праз два-тры месяцы. Паколькі-ж назіраецца і пазнейшае выпраўленне касавокасці, то акулера трэба насіць 1—2 і больш год. Калі-ж касавокасць не выпраўляецца, ужываюць іншыя захады.

Найлепшыя вынікі лячэння касавокасці прызначэннем акулераў назіраюцца ў дашкольнікаў. Лячэнне ва ўзросце 8—10 год менш эфектыўнае. Лячэнне ў больш познім узросце (старэй 13—14 год) амаль не ўдаецца, і таму ўжываецца хірургічнае лячэнне для ліквідацыі касметычнага недахопу.

Такім чынам, адной з важнейшых мер прафілактыкі з'яўляецца ранняе выяўленне касавокасці і своєчасова пачатае лячэнне.

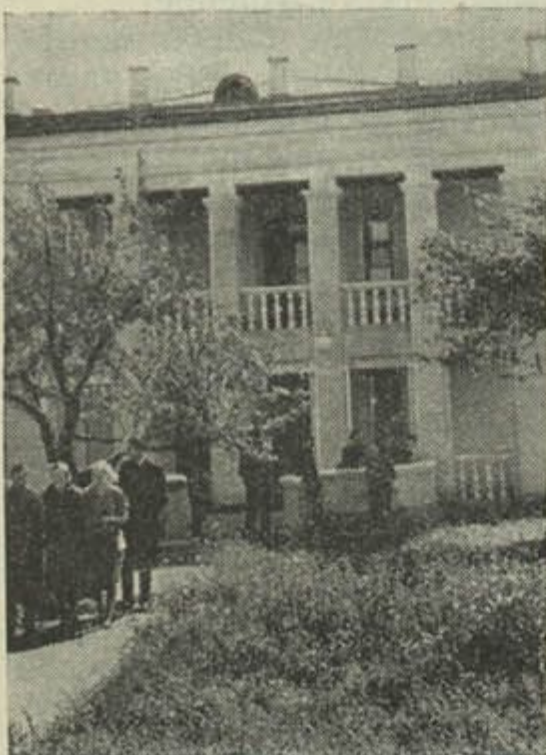
У НАЧНЫМ САНАТОРЫІ

Недалёка ад карпусоў Бабруйскага фанерадзтвапрацоўчага камбіната, у глыбіні пладовага саду, стаіць прыгожы двухпавярховы будынак. Гэта начны санаторый (прафіланкторый) для рабочых камбіната.

Санаторыю дзесяць год, але да апошняга часу ён займаў невялікі будынак. Нядаўна ён перайшоў у новы прыгожы дом, пабудаваны з дапамогай прадпрыемства, пры актыўным удзеле саміх рабочых. Кожную змену тут адпачывае 50 чалавек — амаль удвая больш, чым у старым корпусе.

На здымках: злева — новы корпус начнага санаторыя; справа — пультавая электрастанцыя Алена Гісава і яе муж качагар Марат Гісаў вячэраюць у сталовай санаторыя.

Фото Ч. Мезіна

СЛОВА У ВЫХАВАННІ

ХЛОПЧЫК дванаццаці год, расказваючы мне пра сябе і сваё жыццё, з жалем сказаў: «Э, доктар, мая-ж мама, як піла, пілуе!» Нечакана для самога сябе хлопчык адзначыў адну з асноўных памылак дарослых у іх узаемаадносінах з дзецьмі. Памылка гэтая — злоўжыванне словам.

Славуты вучоны-фізіёлаг І. П. Паўлаў і яго вучні даказалі, што слова — моцны раздражняльнік, які мае сур'ёзнае значэнне для работы галаўнога мозгу і аказвае вялікі ўплыў на нашу нервовую сістэму. Таму са словам трэба абыходзіцца абдуманна, асцярожна.

Часта чалавек шкадуе аб сказаных ім словах, але «слова не верабей, вылеціць — не зловіш!» Сказаныя няправільныя, несправядлівыя словы пакідаюць доўгі, глыбокі і нядобры след у псіхіцы чалавека. І як часта гэтымі нядобрымі, несправядлівымі словамі абменьваюцца адзін з адным, у лаянцы або ў спрэчцы, дарослыя людзі і бацькі ў прысутнасці дзяцей. А калі дзеці нервовыя, уражлівыя і горача любяць абодвух бацькоў, такая лаянка, такая слоўная сварка траўміруе псіхіку дзяцей.

Многія дарослыя не асцярожны ў словах, злоўжываюць словам і ў сваіх узаемаадносінах з дзецьмі. Ім шмат лягчэй пры няправільных паводзінах дзяцей нагаварыць, накрычаць, набурчаць і тым нібыта выканаць свой абавязак выхавальніка. Акрамя таго, гэтае рэагаванне словамі дае разрадку ўласнаму настрою, пачуццю незадаволенасці дзецьмі, гнева: «Сэрцу робіцца лягчэй!» І бацькі, а нярэдка нават педагогі, мала задумваюцца над вынікам такога выхаваўчага ўздзеяння.

Паколькі дарослыя злоўжываюць словам, дзеці прывычайваюцца не толькі не паважаць словы, адносіцца да іх лёгка, не звяртаць увагі, але і не паважаць дарослых і не лічыцца з імі. У такіх выпадках дзеці або проста перастаюць слухаць («У адно вуха ўваходзіць, у другое выходзіць»), або кідаюцца на ўцёк з дому, каб не чуць абрыдлага бурчэння дарослых.

Як-жа трэба карыстацца словам, выходзіць дзяцей? Дзяцей трэба выходзіць прыкладам і трэніроўкай, а словы — толькі дадатковы сродак.

Прыклад навакольных мае першаступеннае значэнне ў справе выхавання. Калі ўся сям'я працоўная, то дзеці ў большасці вырастаюць працавітыя. Але калі дарослыя з-за фальшывай любові да дзяцей вызваляюць іх ад працы і ўсё за іх робяць самі, то і ў працоўнай сям'і, сярод працавітых дарослых могуць вырасці дзеці, якія не прывычаліся да пра-

цы, беларучкі, абібокі. Прычына ў тым, што няма асноўнага ў выхаванні — практыкавання ў дзеянні.

Як дзіця навучаецца хадзіць, бегаць, лазіць? Паступова, з дапамогай частага практыкавання сваіх членаў. Як дзіця вучыцца гаварыць? Яно выконвае велізарную работу, няспынна практыкуючыся ў вымаўленні спачатку паасобных гукаў, потым слоў і, нарэшце, цэлых фраз. А як яно навучаецца пісаць, чытаць? Як робіцца слесарам, машыністам, краўцом, бухгалтарам, урачом? Таксама з дапамогай доўгіх практыкаванняў.

Бацькі хочуць, каб дзіця вырасла, напрыклад, акуратным і добрым, а тым часам не практыкуюць у ім гэтых якасцей.

Некаторыя бацькі змагаюцца з дзіцячымі недахопамі і ўчынкамі буркатнёй, пакараннем, замест таго, каб траціць свой час і энергію на выпрацоўку ў дзіцяці або падлетка добрых навыкаў, добрых якасцей з дапамогай практыкавання ў такіх дзеяннях.

Усякае дзеянне (напрыклад, прыбраць пакой, дапамагчы ў чым-небудзь старэйшым, уступіць месца інваліду ў трамваі, падзяліцца сваім ласункам) пакідае след у галаўным мозгу. Пры паўтарэнні гэтых сляды ўсё больш замацоўваюцца, і ствараецца трывалая звычка рабіць іменна так.

Слова-ж у гэтых выпадках служыць толькі для тлумачэння, для ацэнкі паводзін дзяцей, для крытыкі або пахвалы. Пры гэтым не трэба дапускаць шматслоўя.

Хочацца звярнуць увагу бацькоў і педагогаў яшчэ на тое, калі лепш уздзейнічаць словам. Калі дзіця зрабіла ўчынак у стане ўзрушанасці, то ў гэты момант трэба абмежавацца толькі кароткай ацэнкай: «Так не трэба рабіць!» А праз некаторы час, даўшы дзіцяці што называецца «астыць», — пагутарыць з ім больш падрабязна, растлумачыць няправільнасць яго паводзін. Вельмі добра адкласці ўздзеянне словамі да асабліва зручнага моманту, калі паміж вамі ўзнікла пачуццё ўзаемнага давер'я, блізкасці. Тады вы скажыце: «А памятаеш, ты ўчора пакрыўдзіў таварыша? Ён гэтага не заслужыў. Гэта няправільна. Так не трэба рабіць!» Такое ўздзеянне ў адпаведную хвіліну пакіне ў дзецях глыбокі добры след.

І. П. Паўлаў і яго вучні растлумачылі нам, што, калі на людзей падзейнічае які-небудзь раздражняльнік, які прывядзе мозг у стан моцнага ўзрушэння, то дарослыя, а тым больш дзеці, іншы раз часова трацяць здольнасць разабрацца ў тым, што здарылася, не могуць справіцца з ахапіўшым іх пачуццём гнева або крыўды. Калі ў гэты час звярнуцца да дзяцей з заўвагай, можа стацца, што словы, якія новы моцны раздражняльнік, не толькі не супакояць, а, наадварот, яшчэ больш узмоцняць узрушэнне.

Ёсць другі, звязаны з ужываннем слова, моцны і разам з тым шкодны раздражняльнік, якім карыстаюцца людзі ва ўзаемаадносінах і з роўнымі па ўзросту людзьмі і з дзецьмі. Гэта павышаны ўзбуджаны тон, які лёгка заражае другога чалавека. Узбуджаны тон — нібы пуга для гарачага каня — ударыць, і конь на дыбкі. А як часта бацькі і педагогі звяртаюцца да дзяцей ва ўзбуджана-разлаваным тоне. Дзеці схільны да ўнушальнасці больш, чым дарослыя. Ад павышанага тону дарослых некаторыя з іх успыхваюць, як порох, прыходзяць у стан рэзкага ўзрушэння і адказваюць нежаданай рэакцыяй, альбо ў іх выклікаецца моцнае тармажэнне і дзеці ўпадаюць у стан упартасці. У выніку ў дзяцей псуецца характар.

Ва ўзаемаадносінах з дзецьмі дарослыя абавязаны строга сачыць за сабой, больш трымаць сябе ў руках і толькі тады іх выхаваўчае ўздзеянне будзе паспяховым.

Дацэнт Л. В. ПІСАРАВА.

КУКАРЭКА- НЕДАРЭКА

Станіслаў ШУШКЕВІЧ

Малюнкi В. Папoвaй

Ходзіць курачка ля току
І сакоча: — Ко-ку! Ко-ку!

Як зляцела з сядала,
Я яшчэ не снедала.

Назбіраю я зярнят
Для сябе і куранят.

— Ку-ка-рэку! Ку-ка-рэку! —
Крыкнуў пёўнік: — Небяспека!

Вунь вылазяць з-пад гары
Два зубатыя тхары,

А у небе па-над токам
Ястраб кружыцца высока.

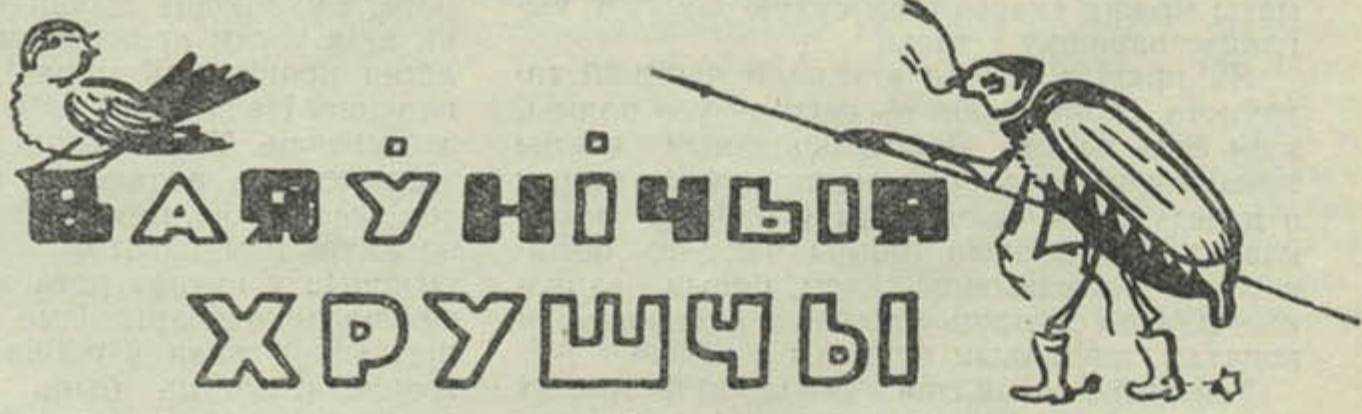
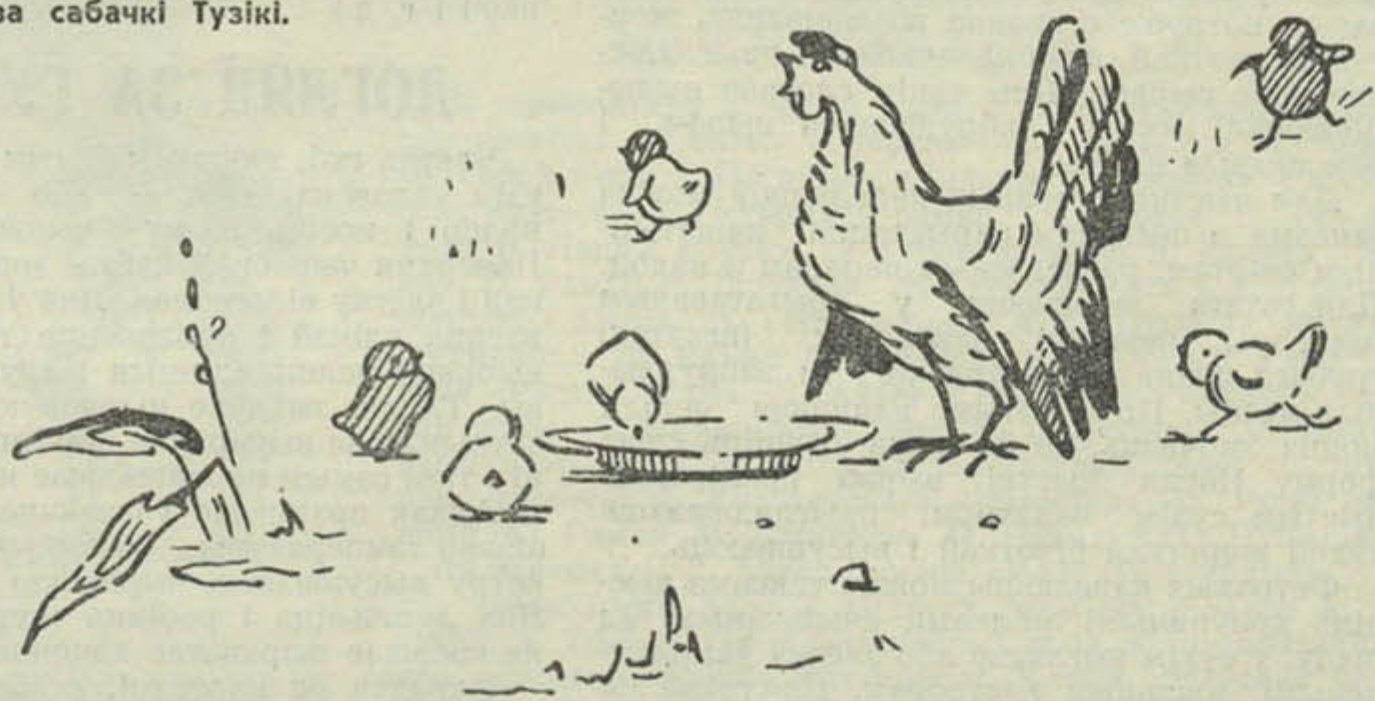
Ку-ка-рэку! Ліхадзеі!
Куракрады і зладзеі!

Кох-кудах! Кох-кудах!
Жах і страх! Жах і страх!

— Ах, які-ж ты недарэка,
Галасісты Кукарэка!

Паглядзі і разбяры!
Не зладзеі, не тхары!..

Гэта-ж карапузікі
Два сабачкі Тузікі.

БАЯЎНІЧЫЯ ХРУШЧЫ

Адзявалі хрушчы
Цыратовыя плашчы,
Абувалі яны боты
Адмысловай работы.

І ідуць, і таратораць,
На абцасах звоняць шпоры.
Ззяюць каскамі,
Зброяй ляскаюць.

У паход па гасцінцы
Нібы ідуць на чужынца —
На клянчкі і бярозы,
На дубы і вербалозы.

Ваяўнічы народ
Сабіраецца ў паход
Гэта шустрая сям'я
Сустракае вераб'я.

Чык-чырык! Чык-чырык!
Што за шум! Што за крык!
Паскідалі хрушчы
Цыратовыя плашчы,

Драпянулі нябогі
На ўвесь дух, на ўсе ногі.
Вось і восень, вось зіма,
А хрушчоў нідзе няма...

Парады чытачам

ЯК ЗАХОЎВАЦЬ ГАЛАЎНЫЯ ЎБОРЫ

Каб захаваць добры знешні выгляд галаўных убораў, іх неабходна па меры забруджвання чысціць. Правільная чыстка дазваляе захаваць першапачатковую форму галаўнога ўбору. Калі, напрыклад, на фетравым капелюшы ёсць толькі выцёртыя глянцавітыя месцы, то, каб паднавіць яго, дастаткова гэтыя месцы злёгка пацерці дробназярністай наждачнай паперай або, насыпаўшы дробнатоўчаную соль або пемзу, працерці жорсткай шчоткай. Для чысткі забруджаных галаўных убораў ужываюцца самыя рознастайныя сродкі.

Фетравыя капелюшы ў хатніх умовах можна добра чысціць пшанічным вотруб'ем, злёгка змочаным мыльным раствором. Для гэтага раствараюць 2 — 3 г добрага мыла або такую-ж колькасць мыльнага парашку «Навіна» ў шклянцы гатаванай цёплай вады. Гэты раствор змешваюць з вотруб'ем у густую пасту, якую наносяць на забруджаныя месцы капелюша, і злёгка праціраюць шчоткай некалькі раз. Пасля гэтага капелюш праціраюць сухім вотруб'ем без мыла, затым вотруб'е старанна вычышчаюць жорсткай шчоткай, якая адначасова і прыгладжвае ворс вырабу. Пры такім спосабе вычышчаюцца месцы, забруджаныя пылам, і дажджавыя плямы.

Для чысткі фетравых капелюшоў можна таксама з поспехам карыстацца нашатырным спіртам, разведзеным папалам з вадой. Для гэтага змочваюць у прыгатаваным растворе невялікі кавалачак (шматок) грубага сукна і праціраюць ім забруджаныя месцы. Пры гэтым капелюш нельга моцна змочваць, бо ён можа страціць сваю форму. Пасля чысткі выраб праціраюць чыстым сухім палатном, прыгладжваюць сухой жорсткай шчоткай і высушваюць.

Фетравыя капелюшы можна таксама чысціць драўнянымі апілкамі, ачышчанымі ад пылу, у сухім выглядзе або злёгка ўвільготненымі, мыльным раствором. Для гэтай-жа мэты можна скарыстаць сухую пемзу ў выглядзе парашку і тальк.

Як правіла, перад агульнай чысткай галаўнога ўбору трэба вычысціць усе плямы, якія ёсць на ім. Зашмальцаваныя месцы праціраюць раствором нашатырнага спірту з дэнатуратам, змешаным у роўных колькасцях. Тлушчавыя плямы чысцяць бензінам або плямавыдаўцамі, белыя вапнавыя плямы чысцяць сталовым бясколерным воцатам, змешаным папалам з вадой.

Усе адзначаныя спосабы чысткі фетравых капелюшоў прыдатны таксама і для чысткі фетравага абутку.

Вельмі забруджаныя фетравыя галаўныя ўборы лепш для чысткі і выпраўлення формы аддаваць у майстэрні, якія маюць спецыяльнае абсталяванне.

Вязаныя пуховыя і шарэцянныя шапачкі, а таксама берэты не мыюць, а чысцяць пастай, якая складаецца з паленай магнезіі (прадаецца ў аптэках) і бензіну. Гэтай пастай націраюць рэчы, пасля чаго магнезію старанна вытрасаюць. Берэты белага колеру чысцяць бульбяным крухмалам добрай якасці. У гэтым выпадку рэч некалькі раз націраюць крухмалам, пасля чаго крухмал вытрасаюць. Гэты спосаб можа быць скарыстаны і для чысткі футравых вырабаў белага колеру.

Галаўныя ўборы з саломы можна чысціць наступнымі спосабамі. Белыя саламяныя капелюшы прамываюць спачатку пэндзлем або зубной шчоткай, змочанай цёплым мыльным раствором, а затым вадой. Далей галаўны ўбор роўнамерна змочваюць раствором пе-

ракісу вадарода, падсушваюць і ў злёгка вільготным стане разгладжваюць праз чыстую паперу або тканіну.

Саламяныя капелюшы можна таксама адбелваць лімонам. Для гэтага лімон разразаюць папалам і ачышчаюць ад скуры. Затым на палавіну лімона насыпаюць парашок сухой серы (серны цвет прадаецца ў аптэках) і гэтым саставам націраюць рэч, пасля чаго старанна прамываюць яе вадой, падсушваюць і разгладжваюць.

Для адбелвання саламянных капелюшоў часта карыстаюцца разбаўленай салянай кіслотай (5 — 6% раствор). Шчоткай, змочанай раствором, праціраюць рэч і затым добра прамываюць яе вадой з невялікім дадаткам нашатырнага спірту, затым падсушваюць і разгладжваюць.

Добрыя вынікі пры чыстцы саламянных капелюшоў атрымліваюцца пры карыстанні пастай, якая складаецца з 3 частак лімоннай кіслаты і 1 часткі пітной соды, змешаных з вадой. Састаў наносяць на рэч шчоткай і знімаюць пасля чысткі вільготным чыстым шматком.

Перад чысткай, як правіла, неабходна зняць з галаўнога ўбору ўсе ўпрыгожванні, якія на ім ёсць (спражкі, стужкі, шпількі, пер'і і г. д.).

ДОГЛЯД ЗА ГУБАМІ

Частка губ, якую мы бачым, мае ў здаровага чалавека светла- або яркачырвоны колер і носіць назву чырвонай каймы. Паверхня чырвонай каймы мяккая, далікатная і злёгка вільготная. Яна ўвесь час змочваецца слінай і змазваецца тлушчам, якія выпрацоўваюць слінныя і тлушчавыя залозы. Тлушч змякчае чырвоную кайму губ, затрымлівае выпарэнне вільгаці з яе паверхні і тым самым перашкаджае яе высыхванню. Аднак працяглае ўздзеянне высокай або нізкай тэмпературы, сонечных праменняў, ветру высушваюць чырвоную кайму губ. Яна лушчыцца і робіцца шурпатай, колер яе набывае шараватае адценне.

Нярэдка на паверхні, асабліва ў кутках рота, з'яўляюцца дробныя ранкі і трэшчынкі, якія часам кроваточаць. Праз іх могуць лёгка пранікнуць мікробы і выклікаць запаленне. Не заўсёды гэтыя трэшчынкі хутка зажываюць. Тлумачыцца гэта вядкім, слінааддзяленнем, а таксама прывычкай часта аблізваць губы, што асабліва шкодна рабіць на адкрытым паветры. Частае ўтварэнне трэшчын у кутках рота звычайна гаворыць аб недахопе ў арганізме вітаміна В, але прычынай, якая выклікае з'яўленне гэтых трэшчын, могуць быць і стрэптакокі, і дрожджападобныя грыбкі.

Каб захаваць чырвоную кайму губ мяккай і далікатнай, карысна змазваць яе змякчаючымі сродкамі. Дзеюць лепш карыстацца «дзіцячым» крэмам або праціраць губы раствором гліцэрыны папалам з вадой. Дарослым рэкамендуецца змазваць губы крэмам «Міндальны» або «Ланалінавы». Добры змякчаючы сродак — сумесь яечнага жаўтка з гліцэрынай. Для яе прыгатавання сырыя яечны жаўток расціраюць з двума сталовымі лыжкамі гліцэрыны. Сумесь павінна захоўвацца ў слоіку з накрыўкай.

У якасці змякчаючых сродкаў жанчыны могуць ужываць і губную памаду. Лепш карыстацца тлустай памадай.

У некаторых губная памада, асабліва сухая і поўсухая, выклікае пякоту, зуд і нават лущэнне чырвонай каймы. У такіх выпадках рэкамендуецца карыстацца тлустым крэмам або бясколернай памадай.

Разумнае ўжыванне ўсіх адзначаных сродкаў дазволіць захаваць губы здаровымі і чырвонымі.

ЗАПЯКАНКА З МЯСА І КАПУСТЫ

Мяса прапусціць праз мясарубку, абсмажыць у масле з дробна накішанай цыбуляй. Капусту дробна нашынкаваць, пакласці ў каструлю, заліць гарачай вадой і тушыць у закрытай пасудзе на слабым агні 15 хвілін. Потым у капусту пакласці сметанковае масла, абсмажанае мяса, уліць халоднае малако, раствор солі, дадаць молатыя сухары, збітае яйка, добра размяшаць і выкласці на патэльнію, папярэдне змазаную маслам.

Зверху запяканку змазаць яйкам, змешаным з малаком, і паставіць у духавую печ на 30 хвілін.

Пры падачы запяканку заліць смятанай або таматным соусам і пасыпаць дробна нарэзанай зелянінай кропу.

Гэтую запяканку можна прыгатаваць з сырога мяса або з адварнога.

Ялавічыны — 100 г, капуста белакачанная — 100 г, масла сметанковага — 10 г, сухароў молатых — 10 г, цыбулі рэпчатой — 10 г, малака — 30 г, вады — 50 г, яйка — 1/2 шт., солі — 5 г.

РУЛЕТ З ЯБЛЫКАМІ

Замясціць крутое прэснае цеста (пшанічная мука, вада, соль, цукар), тонка раскатаць, моцна расцягнуць на руках і пакласці на сухую сурвэтку. Растапіць сметанковае масла і густа пакрыць ім увесь ліст цеста. Раскласці на цесце ачышчаныя і нарэзаныя тонкімі лустачкамі яблыкі (абавязкова кіслыя), пасыпаць іх цукровым пяском, скруціць цеста рулетам, пакласці на змазаную маслам бляху і спячы ў духоўцы. Калі астыне, нарэзаць кавалачкамі і зверху пасыпаць цукровай пудрай.

На 200 г пшанічнай мукі — 100 г вады, 50 г растопленага масла і 10 г для змазвання бляхі, цукру — 175 г, цукровай пудры — 50 г.

Такім-жа спосабам робіцца і рулет з тварагом. Сухі тварог праціраецца праз друшляк над цестам.

Пра гэта важна ведаць

Свежыя яблыкі добра захоўваюцца, калі іх засыпаць чыстымі драўнянымі апілкамі.

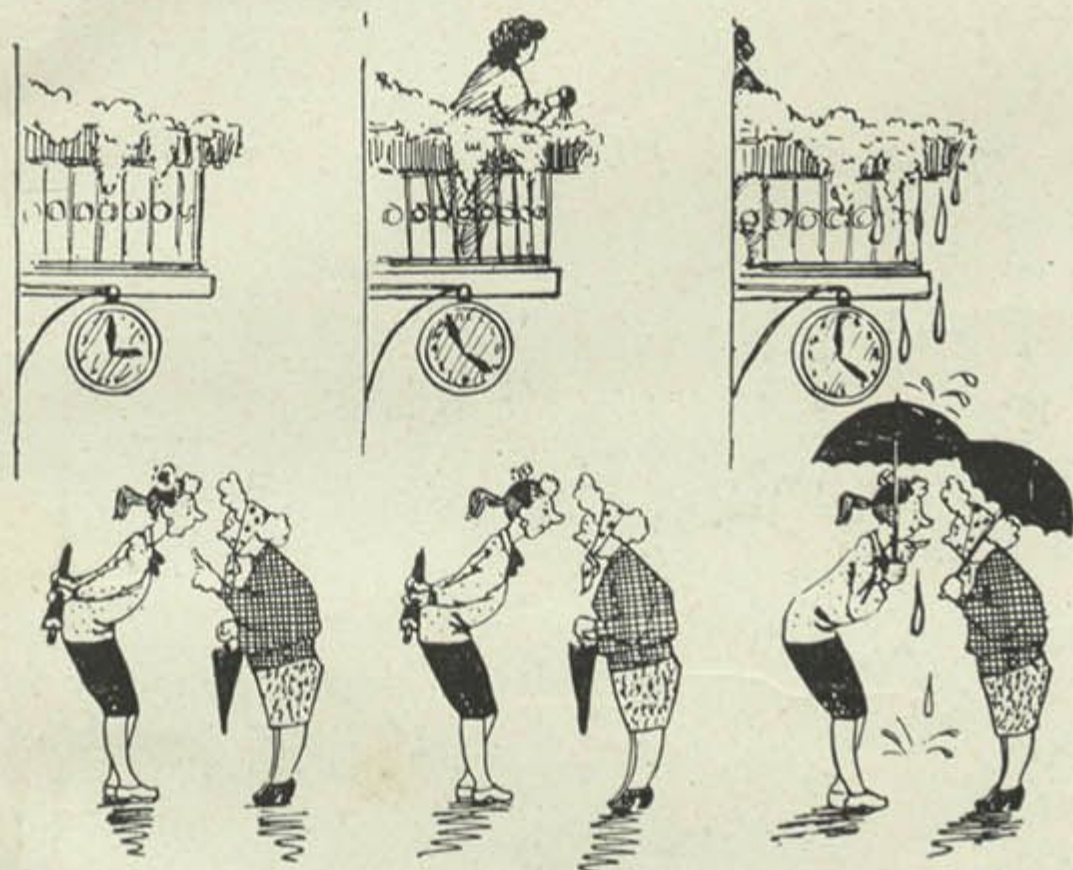
Рыба не будзе пахнуць цінай, калі вымыць яе ў моцным халодным растворе солі.

Пры чыстцы слізкай рыбы апусціць пальцы ў соль — гэта аблягчае працу.

Спечанае цеста лягчэй вымаецца з формы, калі яго крыху астудзіць.

Кіслата запавольвае варку гародніны, таму воцат, лимонную кіслату, тамат-пюрэ, тамат-пасту і свежыя памідоры дадавайце ў канцы варкі, калі гародніна амаль гатова.

Буракі і зялёны гарошак, у адрозненне ад усёй іншай гародніны, у салёнай вадзе не вараць. Зялёны гарошак ў салёнай вадзе доўга не разварваецца, а буракі робяцца менш смачнымі.

«Апошнія навіны».

Малюнак-жарт В. Швяцова.

ДА СТАРОНКІ МОД

1. Строгая сукенка з лёгкай шэрсці, цэльнакроеная з падразнямі бачкамі па лініі таліі. Рукавы ўшыўныя. Талія падкрэслена хлясцікамі, якія ідуць ад пераду. Такімі-ж хлясцікамі заканчваецца перад спадніцы ўнізе.

2. Шарсцяная сукенка з клятчастай тканіны. Перад спадніцы закладзен у складку, задняе палотнішча крыху расклешана. Рукавы ўшыўныя.

3. Широкае паліто з шарсцяной тканіны фігурнага пакрою. Футравы шалевы каўнер. Аздаба — гузікі.

4. Паліто з шарсцяной тканіны прамого пакрою, кнізу звужанае. Шоў на спіцы заканчваецца разрэзам. Рукавы — рэглан. Краі адвароту і ніз рукавоў аздаблены дробнымі складкамі-защыпамі. Каўнер і манжэты футравыя.

5. Дзіцячае паліто з шарсцяной тканіны. З той-жа тканіны капішон. Ушытыя ў швы кішэні. Аздаба — футра.

6. Дзіцячае паліто з шарсцяной тканіны. Рукавы — рэглан. Аздаба — футра.

7. Сукенка-касцюм з лёгкай шарсцяной тканіны. Кароткі прылягаючы жакет. Вузкія рукавы поўрэглан. Полачкі перадка па баках і спіцы пераходзяць у паласу ў выглядзе адкладнага адвароту, які зашпільваецца. У адварот ушыты карманы. На спіцы сустрэнная складка.

8. Чатырохшвоўная спадніца з шарсцяной тканіны ў клетку. Накладныя кішэні. Аздаба — гузікі. Вязаны джэмпер цёмнага колеру.

На першай старонцы вокладкі: Аляксандра Валодзька — зьвонячая каноплеводчага звяна калгаса імя Варашылава Ленінскага раёна Брэсцкай вобласці. Трэці год яе звяно вышывае высокія ўраджаі канопель.

Каляровае фото М. Ананьіна і А. Мішынай.

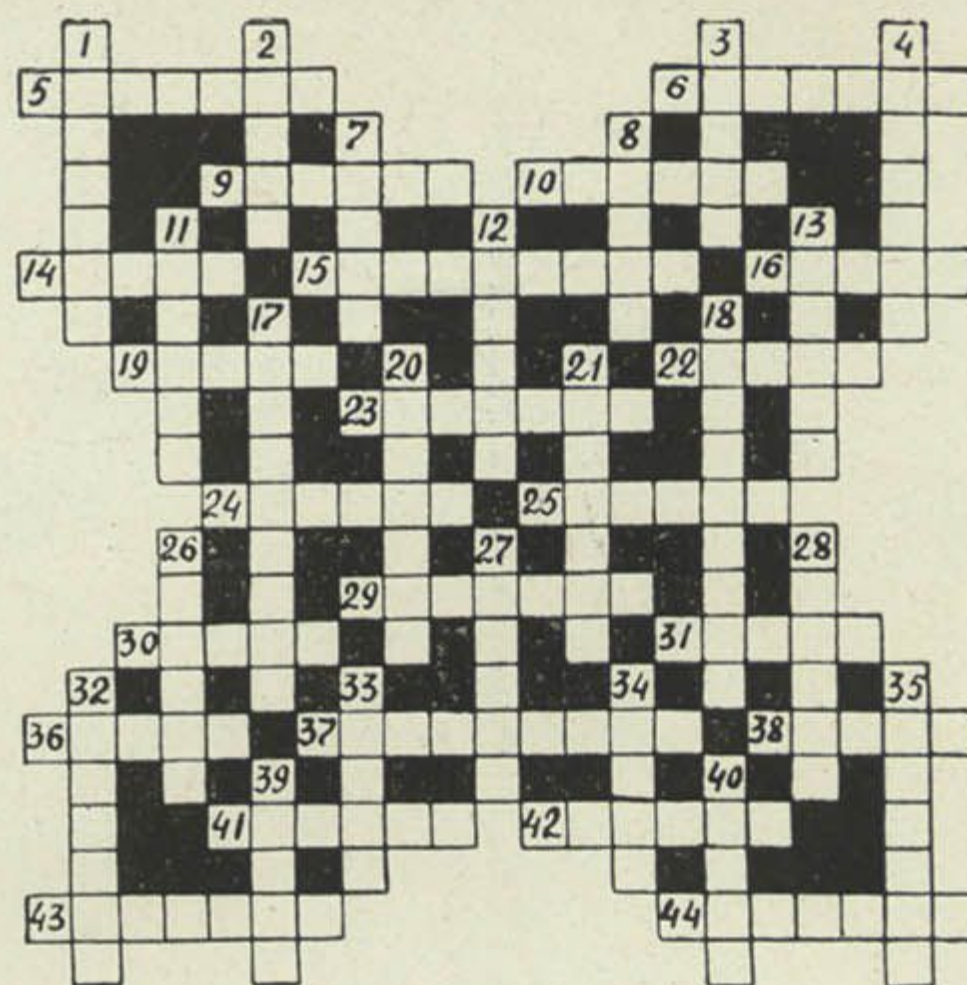
Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 03603

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 13/XI-57г. Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна, Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк, арк. 3. Аўт. арк. 4 Тыраж 115 000 экз. Зак. 748

КРАСВОРД

(літаратурны)

Па гарызанталі: 5. Аўтар рамана «Глыбокая плынь». 6. Аўтар аповесці «Подзвіг Севастопалю». 9. П'еса М. Горкага. 10. Герой п'есы І. Пагодзіна «Чалавек з ружжом». 14. Літоўская паэтэса. 15. Гістарычны раман С. Голубева. 16. Герой рамана В. Лаціса «Бура». 19. Герой аповесці Я. Коласа «Дрыгва». 22. Раман Н. Бірукова. 23. Герой рамана І. С. Тургенева «Бацькі і дзеці». 24. Герой рамана А. С. Пушкіна. 25. Раман Фурманова. 29. Раман А. Первенцава. 30. Герой п'есы Сіманава «Рускія людзі». 31. Аўтар п'есы «Іван Рыбакоў». 36. Аўтар п'есы «Сям'я» (пра жыццё В. І. Леніна). 37. Выдатны рускі паэт-класік. 38. Літаратурна-мастацкі твор. 41. Імя гераіні аповесці А. Кулакоўскага «Нявестка». 42. Рускі байкапісец. 43. Раман М. Алексеева. 44. Паэма А. С. Пушкіна.

Па вертыкалі: 1. Аўтар рамана «Маладая гвардыя». 2. Аўтар партызанскіх запісак «Дарога дружбы». 3. Твор А. Міцкевіча. 4. Тройчы Герой Савецкага Саюза, аўтар апавяданняў пра лётчыкаў «Служу Радзіме». 7. Класік узбекскай літаратуры. 8. Раман Ф. М. Дастаеўскага. 11. П'еса М. Горкага. 12. Савецкі пісьменнік-сатырык. 13. Герой рамана А. Фадзеева «Апошні з Удэге». 17. Герой трылогіі Я. Коласа. 18. Аўтар п'есы «Калінавы гай». 20. Твор Карла Маркса. 21. Аўтар аповесці «Будзьце здаровы». 26. Аўтар рамана «На Далёкім Усходзе». 27. Герой рамана Н. Остроўскага «Як гартавалася сталь». 28. Паэма А. Бялёвіча. 32. Герой рамана М. Шолахава «Паднятая цаліна». 33. Аўтар рамана «Даўрыя». 34. Невялікі літаратурны твор. 35. Адна з гераінь «Маладой гвардыі». 39. Дзіцячая паэтэса. 40. Таленавіты беларускі пісьменнік і паэт.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ ў № 10

Па гарызанталі: 5. Унікум. 6. Акцэнт. 9. «Паяцы». 11. Бакен. 13. Эрмітаж. 15. Іванава. 16. Брыгада. 18. Легенда. 21. Мічуринец. 22. Архіпелаг. 23. «Юманітэ». 24. Апеніны. 28. Хачатуран. 30. Структура. 31. Наватар. 36. Зарадка. 37. Рамонак. 38. Фракцыя. 39. Адрэз. 40. Кабул. 41. Секцыя. 42. Стадыя.

Па вертыкалі: 1. Юнацтва. 2. Суворавец. 3. Скаварада. 4. Андатра. 7. Фауна. 8. Венгр. 10. Гігіена. 12. Ювелір. 14. Удадаў. 17. Грамата. 18. Левітан. 19. Аркестр. 20. Апенькі. 25. Разрад. 26. Статыка. 27. Прывал. 29. Наборшчык. 30. Сантыметр. 32. Балда. 33. Скрэпер. 34. Таварыш. 35. Голуб.

АДКАЗЫ НА РАЗДЗЕЛ «ПАДУМАЙЦЕ—АДКАЖЫЦЕ» (№ 10)

1. Я сама. 2. Капітанамі былі жанчыны, сёстры Андрэя. 3. На пытанне: «Ты спіш?». 4. 1961. 5. Сённяшні дзень. 6. У рака, у таракана. 7. Сон.

Адказ на жарт: «Ці можа гэта быць?». Калі дзеду 50 гадоў, а ўнуку 1 месяц, то дзед старэй за ўнука роўна ў 600 разоў.

1964 г.

1

2

3

4

5

6

7

8

